

ЖИВОТНОВЪДСТВО

— — — — — BG

20 ГОДИНИ
МЕСОДАЙНО ОВЦЕВЪДСТВО
С ПОРОДА ИЛ ДЪО ФРАНС

НИЕ ПРЕДЛАГАМЕ:
генетичен материал
от породи кокошки, пуйки,
зайци, говеда и овце
за подобряване икономическата
ефективност;
анализи за химичен състав
на сурово краве, биволско,
овче и козе мляко;
анализ на качеството
и хранителната стойност
на фуражите
и фуражните добавки;
обучение на земеделски
производители;
консултантски услуги;
разработване на проекти
по различни програми;
трансфер на добри
производствени
земеделски практики.

Нашата
научно-експериментална база
включва говедовъдна ферма,
овцеферма, птицеферма,
зайцеферма, фуражен цех,
млекопреработвателно
предприятие и опитно поле
по растениевъдство
и се извършва
научно-изследователска,
експериментална
и съпътстваща дейност.

6600 Стара Загора
042606991 | 0896662760
www.szinsitute.bg | mar_k@abv.bg

ЗЕМЕДЕЛСКИ ИНСТИТУТ СТАРА ЗАГОРА

Съдържание

Изложения

Поглед към SOMMET DE L'ÉLEVAGE 2025. 2

Актуално

Проф. Стефан Гандев е новият председател на ССА 6

Малко статистика за говедовъдните ферми в България .. 7

Д-р Ангел Мавровски за шарката: БАБХ ходи след болестта,
това е катастрофално за националната сигурност 8

Говедовъдство

Основни изисквания за успешно млекопроизводство в
говедовъдството 11

ПОРОДИ: Корейско говеда (Hanwoo) (Bostauruscoreana) 14

Овцевъдство

Статистика: Овцефермите намаляват, но стагата стават
все по-големи 15

Обзор на овцевъдството в институт по земеделие –
карнобат, II част 16

Коневъдство

Как да гледаш коне със свит бюджет 20

Работни кучета

Кангалско овчарско куче. 23

Дивечовъдство

Технология за интензивно развъждане на елен лопатар .. 25

Експерти

АНАЛИЗЪТ: Прогноза за млечния сектор 27

Науката в действие: иновация в отглеждането на телета
без антибиотици. 28

Как храненето влияе върху здравето на копитата 30

Търсенето на месо и млечни продукти ще расте поне до
2034 г. 32

Представяме Ви

Университетът Улуджа – Бурса, Впечатления и размисли. 33

За „Цар 05“ ЕООД с ветеринарните лекари г-р Милкова, г-р
Пенчоков и г-р Пенчокова. 36

София, бул. „Цариградско шосе“ 125, бл.1, ет. 1, стая 227
e-mail: animals21@mail.bg, www.oralo.bg

Издание на „Ентропи 1“ ЕООД

ISSN 2367-5047

Гл. редактор: **Станислава Стефанова, GSM 0888 336 519**

Редактор: **Петър Красимиров**

Предпечат и дизайн: **Симеон Пеков**

Редколегия:

Отг. редактор: **доц. г-р Николай Марков**

гл. ас. г-р Евгения Ачкаканова, проф. Запрянка

Шиндарска, доц. г-р Калин Христов, доц. г-р Мирослав

Симеонов, доц. Станимир Димитров,

проф. Стайка Лалева

Списание се издава с подкрепата на:

НОВИНИ ОТ МЗХ

**Определени са ставките по
интервенцията за Преходната
национална помощ за говеда и биволи за
Кампания 2025 г.**

Определен е размерът на плащането за едно допустимо за подпомагане животинско по интервенцията за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството, за кампания 2025 г. Ставки са фиксирани на 64,33 лева / 32,89 евро за говеда и 112,57 лева / 57,56 евро за биволи. Това е записано в заповед на министъра на земеделието и храните г-р Георги Тахов.

Общият бюджет по интервенцията за кампания 2025 г. е в размер на 13 115 600 евро, съгласно Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023–2027 г. Съобразно изискванията на Наредба №3 от 10.03.2023 г., право на подпомагане по интервенцията имат земеделските стопани, които към 31 декември 2018 г. са отглеждали 10 или повече говеда и/или 10 или повече биволи. Задължително условие за получаване на подпомагане е фермерите да отглеждат в стопанствата си най-малко 50% от референтния брой животни към последния ден за подаване на заявленията за подпомагане от текущата кампания.

**Абонаментна кампания
на списание**

„Животновъдство BG“ 2025 г.

МОЖЕТЕ ДА СЕ АБОНИРАТЕ СЕГА:

- ДобиПрес ЕООД
- на сайта на издателството:
www.oralo.bg
- лице за контакт: Станислава Пекова, GSM: 0888 336 519, zemedelieplus@mail.bg
contactus@oralo.bg

ЗА АВТОРИТЕ

Статии може да подавате ежесечно
на e-mail-адресите на списанието:

animals21@mail.bg | contactus@oralo.bg

Поглед към SOMMET DE L'ÉLEVAGE 2025

2

Станислава Пекова

В края на 34-тото издание на SOMMET DE L'ÉLEVAGE (Срещата на животновъдите), мислите на организаторите бяха насочени към фермерите от всички породи говеда и особено към животновъдите от породата Шароле, тъй като именно тяхната порода трябваше да бъде във фокуса на изложението през 2025 г. с националните си първенства. Въпреки изключителните обстоятелства, които белязаха тазгодишното събитие, изложението все пак посрещна внушителните 104 000 посетители за четирите дни, което е спад от 13% в сравнение с 2024 г.

В Клермон-Феран водещото световно изложение за устойчиво животновъдство запази посоката си, като събра фермери и организации от цялата аграрна индустрия. Отсъствието на говедата на изложението постави конете, овцете и козите в центъра на вниманието на посетителите, привличайки големи тълпи.

Положителен икономически контекст

На фона на благоприятна икономическа среда за инвестиции, животновъдите и земеделските производители бяха представени в голям брой в изложбените зали.

„SOMMET остава незаменимо търговско събитие за животновъдите и свързаните с тях сектори. Доказателство за това е, че някои изложители вече поискаха по-големи щандове за 2026 г.! Относителният спад в броя на посетителите беше повече от компенсиран от благоприятния бизнес климат,“ – сподели Беноа Делалой, директор на изложението SOMMET.

Силно международно присъствие

Като истински глобален център за животновъдството, броят на чуждестранните посетители остана стабилен спрямо предходните години – 6 000 чужденци от 104 държави, с осем повече от миналата година.

„Сред акцентите бяха фермерските обиколки и професионалните посещения на място, които привлякоха близо 1 000 души – почти 100% запълняемост!“, добави усмихнатият Делалой.

Пасторализъм – на път към 2026!

Присъствието на Жан-Марк Жанковици, представянето на фреската за устойчиво тревопасно животновъдство, пълните зали по време на Pasto Meet събитията, насърчаването на пасищния модел на земеделие и новият ангажимент за повишаване на осведомеността относно големите предизвикателства пред земеделието на бъдещето са ясен знак – особено с оглед на това, че 2026 е обявена за Международна година на пасторалистите и пасищата.

„При първото си участие в земеделско изложение Жан-Марк Жанковици напълни амфитеатъра в конференцията. Това изпрати обнадеждаващ сигнал към организаторите на SOMMET – решимостта да обединят различните участници в селското стопанство и опазването на околната среда,“ — отбеляза Бруно Дюфайе, президент на Асоциацията за насърчаване на земеделието в Масиф Сентрал (APRAMAC).

3

Животновъдите от Шароле привличат международен интерес

В трудния контекст без говеда, Herd Book Charolais (организацията на породата Шароле) организира пет фермерски посещения за двадесет европейски делегации от почти 15 държави, привличайки близо 100 души. Това беше възможност да се поддържат икономическите връзки, изградени във Връзка с 34-тото издание на изложението.

„90% от чуждестранните делегации, обявени за тазгодишното изложение, спазиха уговорките си с Herd Book Charolais. Отзивите от посещенията бяха изключително положителни. Благодарение на тези визити породата се представя в естествена среда – демонстрирайки спокойния си нрав и разнообразието си. С Големия банкет на Шароле и празничната атмосфера на SOMMET, нашите чуждестранни гости откриха френския стил при приготвяне на говеждо ребро, традиция, която често липсва в техните страни!“ — сподели Дени Брюжиер, директор на Herd Book Charolais.

Медийно отразяване на SOMMET

Тази година изложението събра близо 240 френски журналисти (представляващи около 100 медии) и 70 международни журналисти от 30 държави, за да отразят основните акценти. Събитието можеше да се проследи и онлайн чрез дигиталната платформа Comptoir des Éleveurs. Телевизионни предавания, подкасти, видеоклипове – четирите дни на изложението позволиха създаването и разпространението на широк спектър от съдържание.

„Използването на дигитални канали никога не е било толкова ефективно, колкото тази година. С почти 150 създадени предавания – двойно повече от миналата година, покрихме събитието като истинска медия. Създадохме съдържание, което ще ни позволи да удължим преживяването SOMMET през цялата година чрез социалните мрежи и платформата Comptoir des Éleveurs,“ – каза Виктор Бертон, заместник-директор на SOMMET DE L'ÉLEVAGE.

Празничност и забавление в сърцето на събитието

Независимо дали през деня или вечерта, SOMMET запазва своя празничен дух! С шест специални вечерни събития, включително легендарното „Aftercow“ парти, организирано от младите фермери в четвъртък вечер, 34-тото издание позволи на всички посетители да се съберат, да обменят идеи и да отпразнуват заедно света на земеделието.

Проф. Стефан Гандев е новият председател на ССА

6

Селскостопанска академия

Проф. дн Гандев е роден през 1962 г. в гр. Сливен. Възпитаник е на Висшия селскостопански институт, Пловдив (днешния Аграрен университет), с диплом за висше образование – специалност „Лозаро-градинарство“.

От директор на Института по овощарство проф. Стефан Гандев вече е избран за председател на ССА. Проф. Гандев е завършил ВСИ, сега АУ, през 1987 г. със специалност Лозаро-градинарство като е бил директор на института по овощарство от 2012 г. насам. От 2013 а той е член на Консултативния съвет по овощарство към министъра на земеделието. Научните му интереси са свързани с области като: Размножаване на овощните растения, системи за формиране и резитба при овощните видове, генетични ресурси при ореха, производство на стандартен и сертифициран овощен посадъчен материал, отглеждан в контейнери и др.

Проф. дн Стефан Гандев започва работа през 1987 г. като агроном в Аграрно-промишления комплекс на овощарска бригада в с. Речица. От 1988 г. неизменно е изследовател в Института по овощарство (ИО) – Пловдив последователно като научен сътрудник (1988–2012), доцент (2012–2017) и професор от 2017 г. В ИО, Пловдив, става доктор през 2000 и доктор на науките през 2015 г. Областите от професионален интерес на проф. Гандев са: размножаване на овощните растения, системи за формиране и резитба при овощните видове, генетични ресурси при ореха, производство на стандартен и сертифициран овощен посадъчен материал, отглеждан в контейнери. Проф. Гандев е автор на ореховите сортове „Васген“ и „Извор 10“ (рацемозен), както и на „Технология за отглеждане на орех (Juglans regia L.)“.

Проф. Гандев е член на редица международни комисии и научни и консултативни съвети. От 2012 до 2018 г. е член на Научния съвет на ИО, Пловдив,, на Управителния съвет на Опитната станция по лозарство в град Септември – от 2012 до 2018 г., представител е на България в Международната организация по градинарска наука и е член на нейните комисии по „Генетични ресурси при растенията“ и „Семков и костилкови плодове“ от 2014 г., председател е на Научния съвет по овощарство и лозарство към Селскостопанска академия от 2019 г., член е на Управителния съвет на ССА от 2015 г. и на Консултативния съвет по ово-

щарство към Министъра на земеделието и храните на Република България от 2013 година.

В периода 01.10.1993–04.01.1994 г. осъществява тримесечна специализация на тема: „Системи на формиране и резитба на семковите овощни видове“ в Белгия (Royal Research Station of Gorseme – Belgium), а в периода 01.07.2003–31.07.2003 – едномесечна специализация на тема „Отглеждане и размножаване на обикновен орех (Juglans regia L.)“ в Италия (Centro di ricerca per la frutticoltura – Roma, Italy).

Проф. Гандев е индивидуален член на Международното общество по градинарски науки (International Society for Horticultural Science) и на Научно-техническия съюз на специалистите по земеделие.

Участва в редакционните колегии на списанията „Agricultural Sciences“ , „Растениевъдни науки“ (от 2014 г.), Journal of Mountain Agriculture on the Balkans (от 2016 г.), Acta Horticulturae, (1139, 2015 г.), Acta Horticulturae, (1259, 2019 г.).

Рецензент е на статии в следните наши и международни научни списания: Scopus – Acta Horticulturae, Acta Scientiarum Polonorum Hortorum Cultus, Kuwait Journal of Science, Journal of Horticultural Research, International Journal of Fruit Science. Растениевъдни науки, сп. „Доклади на БАН“, Bulgarian Journal of Agricultural Science, Journal of Mountain Agriculture

on the Balkans, Agricultural Science and Technology.

Проф. Гандев е бил рецензент за получаване на академични длъжности както следва: „професор“ – 5 пъти, „доцент“ – 4 пъти, „главен асистент“ – 4 пъти, на научната степен „доктор“ – 4 пъти и научен ръководител на двама докторанти, успешно защитили дисертациите си.

Участвал е в общо 27 научни проекта, от които 20 са национални и 7 – международни.

Има 138 научни публикации; 3 монографии (на български); 1 енциклопедична монография (на английски) и 1 ръководство за упражнения по овощарство.

Статииите на проф. Гандев са цитирани в международни списания 314 пъти и в български списания 84 пъти.

Участва в следните научни и организационни комитети на международни форуми: II International symposium on wild relatives of subtropical and temperate fruit and nut crops 07-12th April 2014 BAKU/ Azerbaijan; EUFRIN Plum and Prune Working Group Meeting, Skopelos Island, Greece, August 20-21, 2015; International Symposium on Role of Plant Genetic Resources on Reclaiming Lands and Environment Deteriorated by Human and Natural Action' Iran, 16-20 May 2016; International Conference On Agriculture & Horticulture November 11th to 13th, 2019 Rome, Italy; 2nd International Conference and Expo on Agriculture & Horticulture (ICEAH-2019) August 12-13, 2019 in Prague, Czech Republic; International Conference on Plant Science Technology and Molecular Biology (ICPM 2019) May 23-25, 2019, at Valencia, Spain; „First International Gobekli-tepe Agriculture Congress“ (IGAC-2019) October 22 - 25 Sanliurfa, Turkey; 2nd International Conference on Agriculture, Food Sciences and Aquaculture, 2021, November, 22-24, Bangkok, Thailand; 6th Edition of Global Congress on Plant Biology and Biotechnology (GPB 2022)“, March 24 -26, 2022, Singapore; AGRIFORUM 2024, 09-11 September, 2024, Dubai, UEA;

Модератор е на заседания на следните международни научни симпозиуми: IV-ти Международен научен симпозиум „Agrosym“ 2013; 3–6 октомври, 2013, Босна и Херцеговина; II-ри Международен симпозиум за дивите родственици на тропичните и субтропичните плодове и орехоплодни култури; 07–12 април 2014 г., Баку, Азербайджан; III Балкански симпозиум по овощарство, 15–19 септември 2015, Белград, Сърбия; X Международен симпозиум за селскостопански изследвания, 10–13 юли 2017, Атина, Гърция.

Организатор е на Третия международен симпозиум за дивите роднини на градинарските култури (III International Symposium on Horticultural Crop Wild Relatives), проведен в Пловдив през 2018 г.

Отличен е с Диплом от Съюза на изобретателите в България, 2015 г., с Плакет и диплом от Международен панаир Пловдив за разработката „Технология за отглеждане на орех“, 2018 г. и с медал от Международната организация за градинарска наука за организиране на научен форум през 2018 г.

Малко статистика за говедовъдните ферми в България

govedovad.com

7

Официално броят на млечните крави в началото на 2020 година е 234 055. В модул „Мляко“ обаче участват около 3500 стопанства официално, а през последните месеци участието се свежда до 2976 ферми. Това означава, че тези 500 ферми или са си променили статута на производство, или са фалирали, или въобще не вземат проби.

През юни са взети проби на 170 791 крави. С груги думи едно 30 000 крави не участват в производството, интересно е дали вземат помощи по програмите. Другите 34 000 крави, които липсват – това са пресушените крави, на които не се вземат проби за качество на млякото.

Какво е разпределението на кравите по ферми:

Бр. животни от–до	Брой крави	Общо брой ферми
1–10	746	96
10–30	23 199	1131
30–50	31 908	803
50–100	40 900	593
100–200	34 435	256
200–500	21 376	73
500–1000	11 279	16
над 1000	8 624	6
* Няколко от големите ферми имат по няколко фирми и затова броят е по-малък – попадат в графа под 1000 или 500 крави		

Изводите: най-голям брой крави се отглежда във фермите от 50–100 крави. Но, през последните години, броят на фермите над 100 се увеличава благодарение на тези от 50–100. Втората голяма група е от 100–200 крави и от 30–50 крави.

Големите ферми можем да вземем, че са тези, в които се отглеждат над 100 крави, защото от там започват „санкциите“ при даване на помощите.

От над 100 крави фермите са 351 и в тях се отглеждат 75 690 крави.

Ако приемем, че средната млечност на тези крави е 20 кг на ден се получават над 1500 т мляко на ден. За юли средно на ден в мандрите е влизало 2000 т мляко (в т.ч. влиза и внесено мляко). Получава се парадоксът, 31% от кравите произвеждат 75% от млякото. Обратно пропорционално е даването на субсидии.

Д-р Ангел Мавровски за шарката: БАБХ ходи след болестта, това е катастрофално за националната сигурност

8

Агрозона.бг

Българският животновъден сектор е изправен пред сериозни изпитания, породени от разпространението на шарка по дребните преживни животни (ДПЖ) и наложените ограничителни мерки. В частност, 21-дневната забрана за придвижване, търговия, транспорт и паша оказва значителен натиск върху ежедневието и икономическата стабилност на животновъдите, особено в област Пловдив. Бившият заместник-изпълнителен директор на Българската агенция за безопасност на храните (БАБХ) д-р Ангел Мавровски споделя своята експертна оценка за текущата ситуация, като изрежда редица проблеми, включително институционална непоследователност и необходимост от адекватни епизоотологични мерки, както и за непосредствените и дългосрочни последици от въведената 21-дневна забрана за придвижване, търговия, транспорт и паша на ДПЖ върху ежедневието и икономическата стабилност на животновъдите в област Пловдив. Страната ни е под рестрикции още заради неприключеното огнище на чума по дребните преживни във Велинград. И това е вече повече от половин година. Той акцентира на това, че освен Велинград и цялата област Пазарджик, забрани има и за части от съседни области, а живи дребни преживни животни понастоящем не може да излизат от страната ни. Що се отнася до шарката по овцете и козите – заболяването завзема и убива все повече от поголовието им в страната. Проблемът и с двете заболявания е един и същ – липса на добър контрол, липса на превантивни мерки, липса на осъзнаване от голяма част от самите фермери за рисковете, нелегални движения заради по-примамливи цени, почти отсъстваща биосигурност. Неоспорим факт е също, че няма достатъчно официални ветеринарни лекари. Опасението е, че ситуацията и с двете заболявания е сериозна, отколкото знаем към момента. Такива индикации има от терен – има съмнение за чума по дребните в две области в Северна България. Те ползват едни и същи пасища. Това не е първият път, в който в държавата има заразно заболяване от този тип. Шарка е имало и през 2013 г., преди това – шап през 2011 г., заразен нодуларен дерматит (ЗНД) през 2016 г., но в момента от страна на контролния орган – БАБХ, сякаш липсва адекватна преценка на ситуацията. Мерките са на парче и не отговарят изобщо на правилата на епизоотологията. Проблемът идва и от

това, че информацията, която стига до изпълнителния директор на БАБХ и министъра, не отговаря на свършеното на терен. Тича се след заболяването. Това води само до липса на доверие. Необходими са морал и диалог с хората на разбираем език без напрежение. БАБХ трябва да е на крачка пред заболяването, а тя ходи след болестта. Това е катастрофално за националната сигурност. Очевидно ръководството на БАБХ се затруднява да управлява кризи. Действията му отново са хаотични. Министър-председателят и министърът на земеделието трябва да се намесят. Необходимо е и пълното съдействие на МВР, защото просто трябва да се преустановят всякакви движения на възприемчиви животни. Трябва да се извършват щателни дезинфекции. Вирусът на шарката е много устойчив във външна среда, за разлика от този на чумата. Затова трябва да има изключително строг контрол. Отделно от това в самата област Пловдив има проблем. Нееднократно са получавани сигнали за корупционни дейности там. Оказва се, че на пазара в Раковски липсват близо 55 000 животни. 55 000 животни в системата на БАБХ – VetИС, са виртуални. Но това не прави впечатление на никого. Схемата с пазара за животни е проста и работи. Икономическа полиция на местно ниво не реагира. Официалният лекар и директорът на ОДБХ не забелязват. Тогавашият директор на ОДБХ в момента е понижен в началник на отдел „Здравеопазване“, след като, впрочем, беше 6–7 месеца изпълнителен директор на самата БАБХ по времето на служебните кабинети. Качествата му като специалист се доказват в сегашната безпрецедентна криза. Държавата гори. Когато допускаш нерегламентирани движения и търговия, когато си затваряш очите, получаваш очакван резултат – страда цялата държава. Пловдив е изтърван и незабавно следва да се направят промени в ръководството. Никакви политически и „звездни“ кръгове не струват повече от националната и продоволствена сигурност на страната. Какви конкретни проблеми вече срещат или очаквате да срещнат животновъдите, особено по отношение на изхранването на животните при забрана за паша и търговията с тях? Мерките са на хартия. Пашата е много оскъдна, всичко е изгоряло. Няма поливане на пасищата. Вече се налага дохранване на животните и това следваше да е предвидено от държавата. Животновъдите нямат предвидени средства за

фуражи, а разчитат на средствата от търговията с животни. Ето защо търговията няма да спре само чрез забрана. Заповедите на БАБХ за ликвидирание на стада стават всекидневие, но това не е единственото, което трябва да се предприеме. Необходими са ясни критерии за подпомагане на животновъдите, които са засегнати и от болестта, и от ограничителните мерки. Редно е тези мерки да са някъде стратегически заложи и да са ясни предварително – като мерки, които се предприемат при появата на кризи, например специализиран фонд или друг механизъм. Смятате ли, че изключенията, които БАБХ допуска за клане и транзит, са достатъчни да облекчат натиска върху сектора, или са необходими допълнителни механизми? Мерките очевидно са недостатъчни и това е в основата на всички нелегални практики, които допълнително утежняват ситуацията и създават огромни рискове. Важно е да се помисли и за млекопреработката, освен за клането. Първо, транспортните средства са предпоставка за предаване на заразата. Освен това по-големият дял от производството на тези продукти е за експорт. Какво ще се случи, ако трети страни, за които изнасяме млечни продукти, наложат

възбрани, ако загубим този пазар? Необходимо е стратегическо прогнозиране и планиране, а не само хвърляне на едни пари като помощи и то след като вече се е случил проблемът. Какво би било икономическото изражение на всичко това дългосрочно? Как ще се възстанови? Отново припомням за наложените ограничения за неприключеното огнище във Велинград. Кой следва да понесе отговорността за това? Да не забравяме, че всяко едно подпомагане от държавата или от фондове на ЕС реално е подпомагане от джоба на данъкоплатеца. И то само защото има неспособно управление. Достатъчно ли са информирани животновъдите за тези нови мерки, предвид предизвикателствата с комуникацията в отдалечените райони? Как, според Вас, може да се подобри разпространението на информацията? Правилната комуникация върви чрез кмета. Той може да ви отвори всяка врата. Преди години избухна заболяването заразен нодуларен дерматит (ЗНД). Тогава се наложи да работя в район, където кравите бяха разпръснати по една-две в къщите в селата. Там ходихме наравно с директора на ОДБХ и кмета. Официалният лекар също съдействаше. Имаше случаи на агресия от стопани. Там не беше влизал

9

Ветеринарен лекар за профилактика от 11 години. Цялата страна в момента е в това положение. Имунопрофилактика трябва да се прави на цялото поголовие. В момента обаче тя е на парче и има интерес само към големите ферми. Личните стопанства никой не ги гледа от години. Комуникацията се гради върху доверие. Няма как да продължаваш да заблуждаваш, че няма проблем. Заразно заболяване няма как да се скрие. Колкото по-рано стане известно наличието му, толкова по-рано ще се вземат мерки за ограничение на заболяването. За съжаление никой не вярва на действията на БАБХ. Това е сериозен национален проблем. Видяхме какво се случи със стадата във Велинград. Този случай сякаш ликвидира и малкото останало доверие в институцията. Какво се случва след това – какъв надзор се осъществява, колко животни са изследвани, има ли още съмнения за болестта? Какви са резултатите от обследванията за тях? Не става ясно. Видяхме и какво се случи със смъртността при пчелите. Оглушително мълчание по проблема. Не са виновни служителите в агенцията. Те се справяха с много по-тежки ситуации. И сега могат. Управлението е в грешна посока. Важно е заболяването да се констатира навреме и да се предотврати разпространението му. Освен това следва да има и адекватно и навременно обезщетение. Как оценявате ефективността на тези временни ограничителни мерки за овладяване на болестта шарка? За да са ефективни наложените мерки, на първо място идва изобщо информираността и за ситуацията, и за необходимите действия, които се предприемат. БАБХ обаче действат точно в обратната посока – ограничиха достъпа до информационната си система ВетИС. Сега не може да се види, например, изследват ли се животни за чума и шарка в определени райони, за които има данни за заболявания. Информацията за едно заболяване е важна за всеки ветеринарен лекар, а БАБХ я ограничава. Абсурдни са тези действия на ръководството. Достъпът на колегията незабавно следва да се възстанови. Ако имаха достъп, сега и колегите от БВС лесно можеха да направят редица анализи – движения на животни, посока на разпространение. В някои държави има специални системи за оповестяване на болести, където подобни събития достигат до животновъдите чрез нотификации на мобилни приложения. В други страни дори и съмненията за болест се комуникират със сектора. При нас в момента царя абсолютна липса на информация. Това дава чудесен терен на всякакви пропагандатори и дезинформатори да провеждат собствени кампании с неверни твърдения за болестите и мерките. Това създава големи трудности за официалните ветеринари на терен, които са там, за да вземат проби или за да ликвидират огнището. Това не е игра. Говорим за национална сигурност. Тук говорим за агрохранителна верига. Говорим за бизнеси, семейства, съдби. БАБХ призовава за поддържане на високо ниво на биосигурност във фермите. До каква степен животновъдите в област Пловдив са подготвени да спазват тези изисквания и имат ли нужда от допълнителна подкрепа (финансова, експертна) за това? БАБХ е напълно неподготвена за спазване на биосигурност и това се дължи на липса на стратегия за подобряване на квалификацията и на ветеринарите (било то официални или частно практикуващи), подобряване на знанията и уменията на животновъдите. България е държава, която дава двойно повече пари за екарисажи, отколкото за профилактика. Грешна политика, но няма как да очакваме политики или стратегии от хора, които са просто едни политически назначения, без визия. Те изобщо не осъзнават мерките за биосигурност! Следва да се даде незабавно ясна епизоотична картина след подробен епизоотичен независим анализ. Трябва да се направи от висококвалифицирани и подготвени експерти на БАБХ. Там ще лъснат проверки на ДФЗ, проверки на държавни лекари, пробовземане от частнопрактикуващи лекари. Разменяят се кочове, продават се животни. Внасят се нелегално овце. Умрели животни се изкупуват от джамбази и препродават на кланици. Впоследствие се предават на нас като колбаси. Докладът, който е публикуван за контрола в кланиците в България, е достатъчно ясен – контролът е на много ниско ниво. Трябва да има срещи, разговори само с хора, на които стопаните имат доверие. БАБХ към настоящия момент няма добър имидж. Има нужда от компенсационни механизми за животновъдите, които търпят загуби в резултат на тези мерки? Как биха могли да бъдат справедливо структурирани те? На първо място трябва да се спаси бизнесът на тези стопани. Ние сме застрашени от загуба на 60% от поголовието. Необходимо е да бъдат предвидени средства за изхранване, дезинфекция и обезщетение за пропуснати ползи на дневна база. Адекватна преценка, която да е съгласувана с асоциациите. Иначе щетата за националната сигурност ще е катастрофална. Ние нямаме животни за губене. Постовите на две-три човечета не струват колкото едно убито стадо. Те са назначени там, за да го опазят, а не да го убият от кабинета си. Обезщетенията няма да струват чак толкова скъпо, защото реално в страната има около 750 000 ДПЖ. Останалото се поддържа вероятно за ДПП и ваксини. Най-важното, което животновъдите трябва да направят, за да защитят своите стада е да спазват съветите на ветеринарния лекар, на когото имат доверие. Най-важна е биосигурността на стадото. Нека влизат при него с отделно облекло. Да не смесват стадата, да не допускат чужди хора в стопанството, нито чуждо оборудване. Да купуват животни само с ясен произход и с проверен здравен статус. Да не се подлъгват по ниските цени, които нелегални търговци им дават за животни неизвестно откъде. Важното е да се консултират и да питат. Да питат официалния си лекар, лекуващия лекар. Лекар, на когото имат доверие. Да не вярват на провокатори и политици. Те търсят само PR. Готов съм да разговарям и да помогна на всеки стопанин. Нека животновъдите имат предвид, че заболяването може да влезе в стопанството им по неочакван начин. Те трябва да са готови на 150%, за да се справят.

Основни изисквания за успешно млекопроизводство в говедовъдството

Тогор Арбов

11

За да бъдат успешни и печеливши в днешната конкурентна среда, млекопроизводителите следва да прилагат същите принципи и правила, както всеки друг производствен бизнес. Изборът на правилните технологични решения, приложени със съответното управление на процесите, е гаранция за успех.

Всяка една от темите от двете страни на горната таблица ще бъде разгледана в отделна статия с анализ на най-често срещаните проблеми и възможните им решения, като винаги се има в предвид практическото им прилагане, финансовите разходи и очаквана-

та възвръщаемост за вашата ферма. За постигане на максимална производителност на Вашия бизнес ще бъдат предложени планове за действие и схеми за по-лесно изпълнение на необходимите стъпки.

Технология

Всяка ферма трябва да има написана технология на производството, включваща различните производствени блокове, входни и изходни продукти, управление на процесите при синхронизация на технологичните процедури. Такъв документ е необходим регламент

за всяко предприятие, което се стреми към печеливш бизнес. Липсата на стандартизирани правила за всеки технологичен процес неминуемо води до хаотични производствени условия с „лавинообразно“ натрупване на ежедневни проблеми и негативни последици за крайните финансови резултати на предприятието. Добрият ред носи дългосрочна стабилност на бизнеса, предотвратява възникването на големи проблеми, улеснява отстраняването на неизправности и прави възможно бързото решаване на ежедневните проблеми. Това позволява ефективно функциониране на бизнеса на пълни обороти.

Генетика

Избор на порода, дългосрочни селекционни програми, доставка на сперма и ембриони.

Без правилната генетика и нейното добро управление Вашият бизнес няма да достигне пълния си потенциал, т.е. Вашата инвестиция няма да генерира възможно най-голямата печалба. Необходимо е използването на сексирана сперма за по-бърз генетичен прогрес на стадото. На разположение са и нови инструменти като геномна оценка и класификация на стадото, които могат да дадат допълнително ускорение на генетичния прогрес. Използвайки само на най-добрата част от стадото за производство на ремонтни юнци, вие имате нова възможност за повишена ефективност на селекционната програма.

Здраве

Превантивни мерки, програми за ваксинация, контрол на мастита и т.н.

Стаго със значителни здравословни проблеми не може да покаже пълния си генетичен потенциал. Само чрез тестване и познаване на значителните здравни проблеми на Вашето стаго могат да се предприемат конкретни действия. Широко разпространени заболявания като ринотрахеит, вирусна диария, паратуберкулоза и др. трябва да се вземат много на сериозно и да бъдат разработени планове за действие за тяхното ликвидиране и предотвратяване. Маститът, метритът и кучотата са трите главни причини за спад на производствените резултати и бракуване на кравите в стадото. Превенцията им е възможна и трябва да бъде прилагана.

Хранене

Тип на хранителната програма, стратегии за групиране на стадото и дажби, качество и достъпност на водата.

Фуражите са най-големият разход в млекопроизводствения бизнес. Количеството им е важно, но не е достатъчно без качество. Балансирано хранене може да се постигне само с високо качество на сенаж, сенаж и сено. Недостатъци в качеството им не могат да бъдат компенсирани с добавката на повече концентрати. Стратегиите за групиране, основани на физиологичното състояние на кравите, времето на хранене и управление на хранителната пътека са от решаващо значение за производителността на Ваше-

то млекодайно стаго. Качественото водоснабдяване играе значителна роля за увеличаване на производството на мляко.

Комфорт

Планировката на оборите, постелята в леглата, вентилация, осветление, подове, пространство за хранене.

Всички тези често подценявани фактори играят важна роля в производствената система. Тяхното лошо изпълнение и управление може да доведе до сериозни здравни проблеми, намаляване на производството и значително влошаване на репродуктивната способност на Вашето млечно стаго. Подобряване на комфорта на кравите във фермите, изградени с погрешна планировка, може да бъде скъпо, но е абсолютно необходимо условие за рентабилен млекопроизводствен бизнес.

Доене

Тип на доилната зала, кратност на доенето, дезинфектанти преди и след доене.

Няма по-важна процедура в млечната ферма от правилното доене. Всякакви недостатъци или грешки в тази ежедневна практика са скъпи и могат да имат сериозни негативни последици. Броят на соматичните клетки и бактериалното замърсяване на млякото са двата основни критерия за превенция и контрол на мастита. Използване на подходящи дезинфектанти намалява рисковете от замърсяване по време на доене и предотвратява развитието на мастит. При решението за кратността на доене трябва да е вземат в предвид икономическите параметри на този процес и цената на млякото.

Репродукция

Откриване на кравите в еструс, процедури за изкуствено осеменяване, хормонална синхронизация на еструса, ранна диагностика на бременност, помощ при отелването.

Като цяло управлението на възпроизводството има важно значение за брутното производство на мляко в стадото и крайния резултат от бизнеса. Критерии за контрол, като средния брой лактационни дни на стадото, дни до първото осеменяване, сервис-период, трудов стаж, относителен процент на заплодяемост и междуетелен интервал трябва да бъдат под постоянно наблюдение. Подходящи действия трябва да се предприемат незабавно при появяване на всяка негативна тенденция. Добрите репродуктивни резултати гарантират достатъчно резервни юнци за оптимален процес на подмяна на стадото и доброволно бракуване на неефективните крави.

Юнци

Хранене и отглеждане на телетата, управление на юниците за разплод.

Използването на правилната генетика за производство на следващото по-високо ефективно поколение

във Вашата ферма не е автоматична гаранция за успех. Генетичният потенциал на новородените телета трябва да се развива с подходящи грижи и хранене в точното време. Някои от генетичните характеристики могат да се развият само в точно определен, ограничен период от време. Всички недостатъци в програмата за развитие на юниците се отразяват в намалено производство на мляко през целия продуктивен период и постоянни проблеми със здравето и репродукцията на кравите.

Анализът на степента на значимост на различни проблеми ще Ви помогне за приоритизиране на Вашия план за действие. Няма смисъл да се решават най-напред проблеми, които не са „тясното място“ на Вашата производствена система. Средства и време трябва да бъдат насочени на първо място за решения, които ще имат най-бърза и най-голяма финансова възвръщаемост. Не винаги е лесно да се погледне критично върху собствения бизнес и да се направи точна преценка относно значението на проблемите. Опитен консултант с нов поглед отвън може да Ви помогне с такъв анализ.

Управление

Трябва да бъде разработена интегрирана система за управление. Внедряването на тази система става чрез подходяща управленческа структура с различни нива на отговорност. Следва да се използват консултантски услуги за предотвратяване на големи проблеми и финансови загуби. Необходимо е да се приемат реалистични цели за производството и неговото разширяване за дългосрочно развитие на бизнеса.

Планиране и Бюджет

Разработване на краткосрочни и дългосрочни бизнес стратегии, вземайки предвид фактори като възможности за инвестиции и разширяване на бизнеса.

Стремешът към абсолютни цифри и възможно най-високи производствени показатели невинаги е оправдан от икономическа гледна точка. В зависимост от цялостната производствена икономика, цената на млякото, годишните климатични условия и др., следва да се прилагат различни стратегии за всяка конкретна ситуация. Годишните бюджети трябва да отразяват реалните числа и винаги да включват анализ на риска.

Комуникации и Отчетност

Нива на управление, канали за комуникация и правила за докладване.

Трябва да бъдат установени веригите за хоризонтално и вертикално управление в големите млечни ферми. Ежедневни практики за докладване от всички служители трябва да бъдат въведени като общо правило. Двупосочните канали за комуникация имат значителен положителен ефект върху работната среда и играят важна роля в превенцията на сериозни проблеми.

База-данни и Софтуер

Специализиран софтуер, съвместимост с основните технологични решения.

Даже и най-добрият софтуер няма да работи ефективно без правилното въвеждане на данни. За да е възможен мониторинг „на живо“ на Вашата производствена система, следва да се установи ежедневна практика за запис на данните. Служителите трябва да преминат разширено обучение, за да могат да използват пълните възможности на наличния софтуер. Специализиран счетоводен софтуер за по-добра финансова отчетност също може да бъде полезен.

Стандартни оперативни процедури

Стандартни оперативни процедури в писмен вид за всяко работно място с точното време и очакваните резултати.

Това условие е абсолютно необходимо за успешно то управление на процесите и прави ежедневието по-предвидимо и лесно за управление. Трябва да бъдат разработени седмични и дневни графици за различните задачи във фермата. Целта е по-равномерно разпределение на работното натоварване. Следва да се предвиди достатъчно време за всяка процедура, за да се даде възможност за качествени резултати.

Персонал и Обучение

Структурата на персонала и управление на здравето и безопасността на труда, управление на времевите процеси, програми за кръстосано обучение и личностно развитие.

Производствените системи в животновъдството не могат да бъдат напълно автоматизирани и винаги ще зависят от знаещ и опитен персонал. Всяка инвестиция в образованието и обучението на служителите ще има положителен ефект за Вашия бизнес.

Заплата и Бонуси

Трябва да бъде внедрена системата за измерване на производителността на всяко работно място.

Системата се основава на утвърдени и ясни критерии, които могат да бъдат разбрани и наблюдавани от служителите. Месечната основна заплата в зависимост от отговорностите е гарантирана. Допълнително трябва да се въведе схема с глоби и бонуси. Може да се определи и годишен бонус като процент от нетната печалба, в зависимост от финансовите резултати на предприятието.

Обратна връзка и Контрол

Ентропията е естествена характеристика на всяка производствена система, включваща животни.

За да се запази производителността на Вашата ферма в икономически най-ефективните граници, нейните измерения трябва да се наблюдават достатъчно често и трябва да се прави седмичен анализ на тенденциите. Помощ от консултанти трябва да се използва за фина настройка на системата или за преминаване към следващото по-високо ниво на производство.

Николай Марков, Мирослав Христов, Цветан Марков,
Институт по планинско животновъдство и земеделие, Троян

След като Японската месодайна порода Вагуу направи фурор по света, в Европа, на Балканския полуостров и у нас, е редно да Ви запознаем с една порода, която са доближава по Вкусови и кулинарни качества на месото и е много близко до нея, а именно Корейското кафяво-жълто говедео.

Корейското говедео е възникнало преди повече от 4000 години на Корейския полуостров в резултат на стихийна народна селекция. Адаптирано е към четири-рисезонния местен климат, характеризира се с горещо лято и суха, студена зима. В течение на годините е използвано основно за работа и транспорт. През 60 години, бързият растеж на корейската икономика предразполага и изменение на хранителните навици на населението. Корейците започват да консумират говеждо и телешко месо, като потреблението през 2018 година достига 13 кг човек. Родословната книга на породата езаведена през 1968 г. Основната развъдна цел е повишаване на месните форми, количеството, качеството и Вкуса на получаваното трупно месо. Племената работа се извършва в Експерименталната станция в град Пьонгтек-гун, погразделение на Националния институт по животновъдство. В Корея се отглеждат 3 064 682 глави от породата в 96 860 ферми, средно 32 животни във ферма. За клане годишно се използват 887 000 броя. Окръг Хенсон развива маркетингова стратегия за развъждане на породата.

Анализ на полиморфизма на един нуклеотид показва, че корейското говедео образува отделна група, заедно с породата Янбян от континентален Китай и Японската порода Вагуу, различна и отдалечена от Европейските породи говедея.

Корейското говедео има четири отродия: Кафяво хану, Тигрово хану, Черно хану и Черно вдужено хану. Рядък бял вариант на корейско говедео е признат като отделна порода през 2014 г. и от него се развъждат само 14 глави (DAP-IS).

Най-разпространено е кафявото (жълто-златисто) хану. То има златист цвят на космената покривка. Розати са и мъжките, и женските индивиди. Цветът на розата и копитата е черен, а на носното огледало керемидено-червен. Не отговарят на международния стандарт за месодайни говедея – те са доста дребни, с неправилна структура на тяло, триъгълна форма и

тесен гръден кош. Височината при холката на кравите е 117 см, а при биците е 124 см. Кравите тежат 350–490 кг, а биците – 500–570 кг. Телата се раждат с тегло 22–26 кг. Юниците се заплождат на 14 месеца с живо тегло 220–250 кг. Бременността продължава 283–285 дни. Млечността е ниска около 400 л за 160–180-дневна лактация. Кравите са с подчертан майчин инстинкт.

Говеда се отглеждат в закрити помещения с подходящ микроклимат. Хранят се с високи енергийни дажби от 6 до 29 месеца. Като груб фураж се използва основно оризова слама. Мъжките и изключените от разплод женски се утаяват в три периода: от 1 до 8 месеца с достигане на живо тегло 235 кг, от 8 до 19 месеца при достигане на живо тегло 525 кг и от 19 до 29 месеца при достигане на живо тегло 611–625 кг.

Месото на породата е известно с със своята мрамораност, нежност, сочност и характерен вкус. Съдържа по-малко количество холестерол и повече Омега-3 мастни киселини, сравнено с други месодайни породи, включително и Вагуу. Една порция месо от корейско говедео съдържа 427 Ккал, 19% въглехидрати, 53% мазнини и 28% протеини, 95 мг холестерол, Са 56 мг, Fe 4мг, К 465 мг, Р 262, Мг 35 мг, β-каротин 144 мг, Холин 94 мг, Омега-3 15мг, Омега-6 15 мг, α-линоленова киселина 0,15 г.

В миналото са изнасяни живи животни за Япония, Китай, Сингапур и Австралия. Основният импорт на трупно охладено месо е за Хонгконг и Китай. В момента износът е забранен поради зачестилите пандемии от Нодуларен дерматит и Шан в Корея.

Статистика: Овцефермите намаляват, но стагата стават Все по-големи

Юлиана Стоичкова

Броят на овцете в стагата се е увеличил с над 20% за година, показва актуална статистика на земеделското министерство

Промяната в структурата на земеделските стопанства все още продължава. Факт в земеделието е окрупняването на фермите, в животновъдството пререструктурирането също е в ход. По данните на отдел „Агостатистика“ в земеделското министерство средният размер на стагата с овце в страната през ноември 2023 г. се състои от 84,5 броя животни и се увеличава с 21,7% в сравнение с ноември предходната година.

За сметка на това обаче животните намаляват. Броят на овцете е 1 072,8 хил. броя, което е свиване с 2,2% на годишна база. Това показва, че стопанствата, в които се отглеждат овце също намаляват като число. Броят на овцете-майки намалява с 3,0%. Към 1-ви ноември 2023 г. млечните овце майки са 718,3 хил. (-5.3%), а месодайните – 182,9 хил. (+7.6%)

Най-много овце в страната има в Южната централна част на България – над 284 хил. глави, а най-малко има в Северна Централна България – малко над 107 хил. животни

Общо добитото мляко в стопанствата през 2023 година е 791 757 хил. литра, което на практика е с 6,1% по-малко спрямо 2022 г. Добитото краве мляко е 705 618 хил. литра (89,1% от общо добитото мляко), овчето мляко е 50 255 хил. литра, биволското 16 354 хил. литра и козето мляко – 19 530 хил. литра.

При говедата също се отчита спад. С 1,1% намалява броят на говедата спрямо година по-рано, достигайки 553.4 хил. броя. Млечните крави са с 5,5% по-малко, достигайки 187 хил. броя, но юниците за разплод на 2 и повече години се увеличават с над 11,3%, което показва преориентиране на сектора

Общият брой на козите намалява с 4,9% (до 175,0 хил. броя), а на козите майки – със 7,1%

В сравнение с предходната 2022 г. броят на свинете се увеличава до 724,7 хил. броя (+20.4%). Основните свине-майки са с 8,5% повече спрямо 2022 г., а младите незаплождани свине над 50 кг се увеличават със 78,6% спрямо 2022 г.

През изследвания период от животновъдните стопанства са продадени живи или са заклани около 2,2 млн. броя животни, което е с 3,0% по-малко спрямо година по-рано.

Реализирани от стопанствата са 1 290 хил. броя

Производство на мляко в страната за периода 01.11.2022 г. – 31.10.2023 г. (хил. литри)					
Райони	Краве	Биволско	Овче	Козе	Мляко общо
Северозападен	85 781	7 191	8 136	4 034	105 142
Северен централен	120 680	1 015	5 438	4 047	131 180
Североизточен	127 887	799	5 385	2 754	136 825
Югоизточен	144 030	3 480	10 494	2 837	160 841
Югозападен	52 943	686	7 268	3 015	63 912
Южен централен	174 297	3 183	13 534	2 843	193 857
България	705 618	16 354	50 255	19 530	791 757
Относителен дял	89.1%	2.1%	6.3%	2.5%	100.0%
Изменение 2023/2022	-5.7%	10.5%	-8.2%	-22.5%	-6.1%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“ – анкета „Брой на селскостопанските животни в България към 1-ви ноември“

Реализация на животни (предадени в кланици, заклани в стопанствата и продадени на посредници) за периода 01.11.2022 г. – 31.10.2023 г. (хил. броя)					
Райони	Говеда и биволи	Овце	Кози	Свине	Общо
Северозападен	19	79	18	43	159
Северен централен	17	48	10	309	384
Североизточен	17	75	12	231	335
Югоизточен	37	153	25	579	794
Югозападен	20	87	15	20	142
Южен централен	75	180	24	108	387
България	185	622	104	1 290	2 201
Изменение 2023/2022	6.9%	-10.6%	-9.6%	0.5%	-3.0%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“ – анкета „Брой на селскостопанските животни в България към 1-ви ноември“

свине – с 0,5% повече и 622 хил. броя овце – с 10,6% по-малко спрямо 2022 г. За периода от 01.11.2022 до 01.11.2023 г. броят на реализираните кози е с 9,6% по-малко, а на едрия розат добитък – с 6,9% повече, отбелязват от агостатистиката.

ОБЗОР НА ОБЦЕВЪДСТВОТО В ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ – КАРНОБАТ, II част

16

Доц. г-р Маргарит Илиев
Институт по земеделие – Карнобат

IV. Млечна популация

През 1993 година научен колектив в състав проф. д-р В. Лазаров, проф. д-р Л. Михайлова, доц. г-р М. Илиев, доц. Стоянка Стефанова, доц. Геновева Стайкова разработва методичен план и започва реализирането му за създаване на млечна популация овце в Института по земеделие гр. Карнобат, като част от новосъздаваната млечна порода в България /фиг. 1/.

Основанията за разработване на научната задача свързана със създаването на млечни овце са:

- актуалността на млечното овцевъдство в страната;
- липсата на племенно стадо овце с висока млечност на територията на Югоизточна България, което да осигурява мъжки разплодници за нуждите на овцевъдството в тази част на страната;
- необходимостта от повишаване ефективността на овцевъдството в Института по земеделие гр. Карнобат;
- повишаване ролята на Института по земеделие гр. Карнобат за ускоряване развитието на животновъдството в Югоизточна България.

В резултат на проведената генетикоселекционна работа в продължение на 20 години е създадено високомлечно стадо от около 150 овце майки. Мнозинството от генотипите в него представляват комбинации на наследственост от пет породи. Специфичното в неговата характеристика е, че овце от Карнобатската тънкорунна порода са кръстосвани с кочове – висококръвни млечни кръстоски от Института по захарно цвекло в Царев брод – Шуменско, КОС в гр. Разград и НИИГО гр. Стара Загора /фиг. 2/. Използването на чистопородни източнофризийски кочове, по обективни причини, е реализирано на по-късен етап. Тази богата генотипно, синтетична популация допринася много за обогатяване на генетичното разнообразие в рамките на новосъздаваната млечна порода в България /фиг. 3/.

Фенотипно животните в стадото на Института по земеделие-Карнобат се отличават с характерните за млечните популации телесни форми. Те имат бяла небрасла с вълна глава и бяло руно.

Поради това, че у висококръвните източнофризийски кръстоски при нашите климатични условия често възникват здравословни проблеми, в методиката за създаване на стадото е предвидено получаване на

Фиг. 1. Овце от Синтетична популация българска млечна

Фиг. 2. Кочове от Синтетична популация българска млечна

ограничен брой кръстоски с Карнобатска местна порода. Предполага се, че те ще притежават по-голяма устойчивост към условията на Югоизточна България и при нужда могат да се включат в прилаганата генетична схема, за да се тушират евентуални негативни последици от използването на Източнофризийската порода /фиг. 4/.

Създаването на новата популация в Института по земеделие гр. Карнобат става при недостатъчно добри условия на хранене.

На този фон през периода 2017–2021 година млечните кръстоски са показали млечност за лактация от порядъка на 230–245.8 литра и плодовитост от 130 до 150 %. Генетично детерминираната млечност

реално е по-висока.

Като се има предвид, че стадото разполага с не малък брой овце, които дават над 250 литра мляко и са основа на селекционното ядро, може да се очаква, че в следващите поколения средната млечност на стадото ще бъде значително по-висока. Освен това директното вливане на кръв от Източнофризийската порода също е гаранция за нов генетичен прогрес по отношение на основните селекционни признаци – млечност и плодовитост.

Проведените изследвания от В. Лазаров, Л. Михайлова и М. Илиев /2002/ показват, че общият среден доход от овца при млечното стадо на Института е с 40 % по-висок от този на овцете от тънкорунното стадо отглеждано при същите условия. М. Илиев, Г. Стайкова, Т. Цонев /2022/ правят характеристика на продуктивността на овце от това стадо, родени през периода 2013-2018 година. Установено е, че нивата на основните продуктивни признаци – млечност и плодовитост отговарят на селекционните критерии, дефинирани в развдната програма на Синтетична популация българска млечна. Дойната млечност е най-висока на трета лактация – 122.35 l за период от 140.63 дни, а среднодневната е най-висока на втора лактация – 0.889 l. Биологичната плодовитост се увеличава от първо до трето агнене, от 134.2% до 154.1%. Трябва да се отбележи, че за няколко години преди 2020 година повече от 150 млади мъжки и женски разплодни животни са продадени на много частни и няколко обществени стопанства /фиг. 5/.

М. Djorbineva, M. Iliev, I. Dimitrov /2001/ са изследвали типа на вимето и продуктивността при различни млечни породи, в това число и при млечното стадо на Института по земеделие гр. Карнобат. Установено е, че животните от това стадо притежават много подходящо виме за машинно доене. Над 70% от вимената имат оценки 4 и 5, които са високи според възприетата система за бална оценка на вимето при овцете у нас.

На 11.05.2021 г. с приемопреравателен протокол стадото овце от Синтетична популация Българска млечна /СПБМ/ на ИЗ-Карнобат бяха предадени на ЗИ-Стара Загора.

V. Други проучвания на трите популации овце

Трите популации овце – тънкорунна, местна и млечна, отглеждани в Института по земеделие гр. Карнобат, през годините са били обект на различни проучвания, които не винаги са били тясно свързани със селекционните задачи.

В. Антонова /1962/ е проучвала угоятелните качества на агнетата от новосъздаваната тънкорунна порода, в зависимост от системата на угояване. Изпитани са две системи: оборно хранене само със зелена люцерна и хранене със зелена люцерна и концентриран фураж. Резултатите са показали, че при угояването на двумесечни агнета само със зелена люцерна, кланчните показатели са по-ниски в сравнение с тези получени при групата хранена със зелена люцерна плюс

Фиг. 3. Група овце от Синтетична популация българска млечна

Фиг. 4. Агнета от Синтетична популация българска млечна

200 г царевична ярма.

Във връзка със съхраняването на добрите месосайни качества на Карнобатската местна порода и в новата тънкорунна порода, в началото на породосъздаването е лансирана идеята за евентуално въпръскване на кръв в новата порода от Литовската черноглава порода. Това дава основание на В. Антонова /1964/ да проведе изследване върху адаптивните и продуктивните качества на внесените от Литва животни от въпросната порода. Резултатите са показали, че овцете от Литовската черноглава порода отглеждани при условията на Института по земеделие гр. Карнобат показват по-ниска продуктивност в сравнение с тази, която породата показва в родината си. Освен това те се аклиматизират трудно и са податливи във висока степен към разпространената у нас болест пироплазмоза. Предлага се мъжките разплодници от тази порода да се използват само за промишлено кръстосване.

В. Антонова /1967/ е изследвала ефекта от използването на кочове от породата Клън форест от Англия за промишлено кръстосване с овце от породите Карнобатска местна, Кавказка и новосъздаваната тънкорунна за Югоизточна България. Резултатите от проведения експеримент показват, че при комбинацията с Карнобатска местна порода се получава най-висок среден дневен прираст до отбиване на агнетата. При комбинацията с новосъздаваната тънкорунна

17

Фиг. 5. Коч от Синтетична популация българска млечна

порода е получен най – висок среден дневен прираст за периода до достигане на прекланично тегло 38–40 kg. При горните две комбинации се получава и най-висок кланичен рангеман.

В. Антонова и В. Лазаров /1979/ са изследвали влиянието на пола на животните върху растежа им и оползотворяването на фуража. Установено е, че мъжките хибридни агнета оползотворяват с 27 % по-добре изхранвания фураж. При агнетата от Карнобатската местна порода основните мускули на мъжките животни на определена възраст превъзхождат по тегло с 30 – 41 % тези на женските животни. Аналогични са резултатите и по отношение теглото на вътрешните органи. Установява се също, че при абorigенната порода половият диморфизъм е изразен по-слабо в сравнение с културните породи. В. Антонова и В. Лазаров /1979/ са проучвали резултатите от трипородно кръстосване за получаване на хибридни агнета. Кръстосването е извършено между тънкорунни и цигайски тип овце, отглеждани в района на Югоизточна България, с кочове от породите Романовска и Ил дьо франс. Установено е, че кръстоските F_1 , получени при майчина основа тънкорунни овце имат с 29 % по-висока плодовитост, по-добра вълнадайност и по-добро качество на вълната в сравнение с животните F_1 , получени при основа цигайски кръстоски. При хибридните агнета F_2 , влиянието на първата майчина порода намалява, вследствие на което не се установява съществена разлика в месодайните качества на двата вида кръстоски. Очевидно влиянието на месодайната порода е доминиращо. Получената вълна при 90.3 % от кръстоските F_1 е бяла.

М.Баулов/1984/ е изследвал динамиката в честотата на алелите и гетермини-раните от тях фенотипове от трансфериновия локус при овце от Карнобатската местна порода. Установено е, че е налице много висока честота на алела Tf^p /0.2159/, което отличава породата от всички изследвани досега в нашата страна и характеризираните чуждестранни породи, според достъпната за автора литература.

М.Баулов и Г.Попов /1985/ са изследвали унаследя-

емостта на някои биохимични показатели при овце от Карнобатската местна порода и тънкорунни кръстоски. Установените коефициенти на унаследяемост при тънкорунните животни, отнасящи се за ензимите Alb, AST и АКР, показват, че генетичното разнообразие свързано с ефекта на адаптивно действащи гени е статистически достоверно.

Продължителното развъждане на абorigенното стадо като затворена популация е редуцирало дела на вариансите, свързани с влиянието на кочовете до 2 % от общия фенотипен вариант на изследваните биохимични показатели. В резултат на това са получени ниски стойности на коефициента на унаследяемост. М. Баулов /1992/ е проучил алелното разнообразие и е направил оценка на генетичните дистанции между някои популации овце в България, в това число и на Карнобатската местна и Карнобатската тънкорунна породи, които се отглеждат в Института по земеделие гр. Карнобат. Установява се близка генетична връзка между овцете от Карнобатската местна и Каракачанската породи. С това се подкрепя тезата, че и двете породи са част от древната порода Цакел.

Породите Карнобатска тънкорунна и Кавказка са много по-близки по генетична структура на алелофонда отколкото с Карнобатската местна. Това означава, че при създаването на Карнобатска тънкорунна порода практически е проведено поглъщателно кръстосване с тънкорунните породи, което е причина за сериозното отдалечаване от изходната порода.

С. Стефанова и М. Илиев /2001/ са изследвали възрастовата изменчивост на някои морфологични съставки на кръвта при животни от Карнобатската местна и Карнобатската тънкорунна породи. Резултатите показват, че броя на еозинофилите, левкоцитите и еритроцитите е по-голям при Карнобатската местна порода, което разкрива част от физиологичната основа на нейната по-голяма резистентност в сравнение с другите породи.

М. Илиев, П. Славова, С. Лалева, Ж. Кръстанов /2017/ са проучвали угоителните способности и съотношението на някои тъканни структури при агнета от Карнобатската тънкорунна и Карнобатската местна породи.

Резултатите показват, че не са установени съществени различия между изследваните животни от културната и абorigенната породи по признаците угоителни способности и кланични качества. Най-добро съдържание на основните тъканни структури – месо, кости, и тлъстини, се наблюдава при агнетата от двете породи на 90 дневна възраст. Величината на съотношението между основните тъканни структури показва по-голямо количество месото в трупа на Карнобатската тънкорунна, а тлъстини – в трупа на Карнобатската местна порода, което повишава крехкостта и подобрява вкусовите качества на месото на абorigенната порода.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ХРАНЕНЕ НА МЛЕЧНИ ОВЦЕ

В тези препоръки са посочени най-важните условия, които трябва да се спазват при храненето на млечните овце:

- Храненето на овцете майки от които се очаква над 250 литра мляко за лактация не е целесъобразно да се организира през пасищния период главно на базата на естествените мери и пасища. От тях те не могат да получат необходимите хранителни вещества, за да произведат голямо количество мляко, за което имат генетични заложи. Трябва да им се осигури допълнително подхранване;
- През оборния период млечните овце трябва да получават достатъчно количество сочни фуражи. В противен случай те не могат да развият висока млечност;
- Качеството на изхранваните груби фуражи трябва да бъде добро. Ако те не са качествени, за да се получи висока млечност, трябва да се увеличи количеството на концентрираните фуражи;
- Недохранването на овцете през първите два месеца след агненето им, когато млекоотделянето е най-интензивно, се отразява върху количеството на млякото за цялата лактация;
- Пълноценното хранене на овцете майки през последните два месеца на бременността гарантира правилното развитие на приплодите и висока млечност след агненето;
- Икономически по-изгодно е овцете с висока млечност да се хранят отделно от нискомлечните. Обикновено при общо хранене високомлечните овце остават незадоволени с достатъчно хранителни вещества, а нискомлечните консумират повече, отколкото им е необходимо;
- След втория месец на лактацията, успоредно с естественото намаляване на млечността, трябва да се намалява и количеството на изхранвания концентриран фураж;
- Препоръчва се концентрираният фураж да се изхранва във вид на цяло зърно или леко начупено на дробилка, която е с диаметър на отвора 10 мм;
- При храненето на млечните овце голяма роля играе белтъчният фураж. Когато той не е включен с достатъчно количество в дажбата, млечността на животните силно намалява;
- Най-масово използван белтъчен фураж е слънчогледовият шрот;
- Когато дневната дажба се състои от фуражи – собствен производството на фермера, тогава, освен шрот, в нея задължително следва да се включат и минерални добавки – основно крета, съобразно нормите. Минералните добавки играят важна роля в процеса на млекообразуването;
- През пасищния период на овцете следва да се осигурява обилна паша или подхранване със зелена маса;
- Целодневното ходене на млечните овце по селски мери и пасища и изминаването на дълги преходи е нежелателно, защото това изтощава високом-

лечните животни и те изразходват голяма част от хранителните вещества за поддържане на общото си състояние, вместо да образуват мляко;

- За да се получи по-голямо количество надоеено мляко отбиването на агнетата трябва да става не по-късно от 1.5–2 месечна възраст. При нормално хранене след отбиването това не се отразява негативно на тяхното развитие.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Антонова, В. 1962. Оборно угояване на агнета кръстоски. Известия на Комплексния селскостопански научноизследователски институт гр. Карнобат. Книга II, 151 – 159.
2. Антонова, В. 1964. Резултати от отглеждането на Литовски черноглави овце у нас. Животновъдни науки, №3, 74 - 81.
3. Антонова, В. 1967. Използване на породата Кълн форест за промишлено кръстосване на овцете в Югоизточна България. Животновъдни науки, №6, 25 - 32.
4. Антонова, В., В. Лазаров. 1979. Резултати от използването на кочове от породите Романовска и Ил дьо франс за получаване на хибридни агнета при различна майчина основа. Животновъдни науки, №7, 28 - 33.
5. Баулов, М. 1984. Динамика на алелите и гетермизираните от тях фенотипове от трансфериновата система при овце от Карнобатската порода. Генетика и селекция, 17, №2, 128 - 134.
6. Баулов, М. 1992. Анализ на алелното разнообразие и оценка на генетичните дистанции между популации овце в България. Генетика и селекция, 25, №3.
7. Баулов, М., Г. Попов. 1985. Фенотипни и генотипни параметри на биохимични показатели при овце. Коефициенти на наследяемост при Карнобатската порода и тънкорунни кръстоски. Генетика и селекция, 18, №1, 44 - 50.
8. Илиев, М., П. Славова, С. Лалева, Ж. Кръстанов. 2017. Угоителни и кланични качества на агнета от КМП и кръстоски с КТП. Животновъдни науки, 1, 3-9. 31.
9. Лазаров, В., Л. Михайлова, М. Илиев. 2002 Създаване на популация овце с повишена млечност. Животновъдни науки, №6, 11 - 13.
10. Стефанова, С., М. Илиев. 2001. Възрастова динамика на някои хематологични показатели при овце от породите Карнобатска тънкорунна и Карнобатска местна. Животновъдни науки, №3-4, 182 - 185.
11. Iliev, M., G. Staykova, T. Tsonev. 2022. Dynamics of the selection traits milk yield and fertility in sheep from the Bulgarian dairy Synthetic population. Животновъдни науки, 2, 3-9.
12. Djorbineva, M., M. Iliev, I. Dimitrov-Ivanov. 2001. Types of udder and milk productivity in different dairy sheep genotypes. Symposium of livestock production with international participation, Struga, 23-25 may 2001.

Как да гледаш коне със свит бюджет

20

ЕздаПрес

В България е известно, че повечето собственици на коне не осъществяват бизнес с тях, нито пък изкарват доход от тях, с който да издържат семейството си. Голяма част от собствениците имат зад гърба си доходоносен бизнес, който „захранва“ този с конете. Има и един много малък процент собственици, които са склонни да увеличават разходите си за това удоволствие и да влагат все повече, дори и в условия на световна икономическа криза. Пестенето на пари, когато става въпрос за отглеждане на коне, е винаги от значение. Затова, едно от първите пера за оптимизиране на разходите е пряко свързано със запазването на здравето на коня. С какво ни съветват да започнем „спасителния план“ колежите от Англия?

Ветеринарната грижа

Ветеринарното обслужване на коня би могло да се окаже доста скъпо, но собствениците биха могли да намалят тези разходи. Добрата работа с местния ветеринар е ключова. Ако той знае с какво собствениците биха могли да се справят и сами, необходимите посещения на ветеринаря и „следболничните“ грижи

ще намаляят.

Грижите за наранявания на краката, които изискват превръзване, може да се окажат доста скъпи, ако ветеринарят трябва да идва редовно. По преценка на лекуващия доктор е възможно понякога стопаните сами да поемат грижата. Могат да използват платнени или ватирани превръзки, които вместо да се хвърлят след еднократна употреба, се перат и използват отново, за разлика от превръзването с лейкопласт и памук.

Разработете с ветеринаря ръководен план, който да позволи лечението да се извърши максимално целесъобразно и от икономическа гледна точка. Посъветвайте се как се прилагат предписаните медикаменти и могат ли да бъдат заменени с по-евтини техни аналози. Ако обикновено ветеринарят идва на място във фермата Ви, може би ще спестите таксата за повикване на адрес, като започнете сами да транспортирате коня си до лечебницата, ако разбира се разполагате със собствен транспорт, иначе би излязло твърде скъпо.

Обезпаразитяването

Вътрешните паразити отнемат от коня хранителните вещества и са сред основните причини за появата на колики. Важно е точно да се съблюдава схемата на обезпаразитяване, включваща профилактични изследвания и употребата на подходящите дози и вид продукти за обезпаразитяване. Взимането на фекални проби може да установи конкретно срещу кои пара-

зити да бъде засилена противопаразитната програма. Цената на изследването варира, но тя няма да оцети бюджета Ви, тъй като не е необходимо да се взимат такива проби от всяко животно. Изследването на няколко коня, случайно подбрани от стадото, ще осигури добра информация за цялата група животни. Ако група коне покажат ниско ниво на паразити, лекуващият ветеринар може да предложи временно прекратяване на програмата за обезпаразитяване, което ще доведе до съществено спестяване на пари, особено ако собственикът отглежда голям брой коне.

Също много важно е обезпаразитяването да е в съответствие с теглото на коня. Добре е да измерите точното тегло на животното, а не да разчитате на предположения. Контролът на паразитите включва намаляване степента на повторно нахлуване на паразити в организма. Ежедневното почистване на боксовете и обора ще предотврати контакта на коня с тора, където са яйцата на паразитите.

Тези стъпки ще намалят необходимостта от медикаментозно третиране и в същото време с по-малко разходи ще поддържат коня в добро здраве.

Ваксинирането

Обикновено се прави един път годишно, макар че някои ваксини се поставят и по-често. При всички случаи много по-добре за бюджета Ви е да защитите коня си с ваксина, отколкото после да лекувате заболяване или дори да изгубите любимеца си. Обсъдете с ветеринаря графика на имунизация. Можете да спестите пари, като сами поставяте ваксините, но само ако е под ръководството на ветеринаря! Правилното съхранение и прилагане на ваксините е много важно, в противен случай те могат да загубят действието си или дори да бъдат опасни. Винаги поглеждайте и срока на годност.

Всеки нов кон, който идва в стопанството Ви, трябва да бъде придружен с информация за датите и направените ваксини, така че да се избегне риска от вънасяне и разпространение на заболявания в конюшната Ви. Налагането на карантина от 30 дни за всеки нов кон също е препоръчително.

Храненето

Правилното и качествено хранене е важен фактор за здравето на коня. Когато правите някаква промяна на

сено или гранулите, правете го за период от 7 до 10 дни. Ако новото сено е купено, сложете в храната 25% или по-малко от новото сено и го смесете със 75% и повече от старото, като увеличавате количеството на новото сено ежедневно или през няколко дни, докато старото свърши. Редовното хранене с качествено сено и/или концентриран фураж поне по два пъти на ден намалява риска от колики.

С повишаване на цените на зърното и сено много хора се принуждават да плащат допълнително, така че е важно да употребите тези храни по най-рационалния начин. Много собственици на коне губят пари, като прекаляват с храненето на конете си.

Храната трябва да бъде съобразена с теглото и общото състояние на животните, а не да се мери просто според балите сено и канчетата зърно. Конят се нуждае от 1 до 2,2% от теглото на тялото си сено на ден. Т.е. за около 450-килограмов кон е необходимо от 4,5 до 10 кг сено на ден. Премервайте количеството на храната, така ще контролирате да не е прекалено много.

Повечето коне не се нуждаят от гранулирана храна и прекалено много зърно, освен ако не са кобили в късна бременност, кърмещи, подрастващи кончета или в период на усилен тренировка и работа. Работещият кон, който поддържа добра кондиция, може да има нужда само от допълнителни протеини. В тези случаи протеинови/витаминни/минерални добавки са по-подходящ вариант от концентрирания фураж.

Ако е необходимо зърно, то също трябва да се измерва в килограми, а не в „канчета“. Изгодно е да храните коня си с концентриран фураж, който е с показатели за най-много калории на килограм. Така ще можете да давате по-малко количество с по-добър хранителен

21

ефект. Това ще Ви спести пари в дългосрочна перспектива, макар цената на този тип фураж да е малко по-висока.

Много хора вярват, че храненето с концентриран фураж през зимата помага на коня да запази топлината си, но всъщност от сено то се произвежда повече телесна топлина.

Качественото сено ще Ви спести пари в дългосрочен план. Нискокачественото е по-малко питателно. Обикновено е и по-трудно смилаемо, защото е твърдо и с малко листа. Заради по-ниската му смилаемост, от такова сено трябва да се дава по-голямо количество, за да поддържа конят добра кондиция.

Ако сено то се съхранява на земята или е покрито с нещо, то ще е лесно достъпно. Но от друга страна, ако е на земята, цялата бала може да се намокри или плесеняса. Ако оставяте сено то на земята, когато храните коня си, пък ще предотвратите излизането на фекалии, стъпкването и загубата му. Със същата цел го разделяйте на големи бали в хранилката.

Друг начин да намалите разходите за сено е да се оперирате с някого когато купувате, особено ако не Ви е нужно голямо количество. Колкото повече сено поръчате на един път, толкова по-голяма е отстъпката в цената.

Дентални грижи

Грижата за зъбите е много важна, за да могат конете да сдъвкват правилно храната си. Наред с невъзможността на коня да сдъвква докрай храната, липсата на дентални грижи може да причини възпаления и болка в устата, влошаване на общото състояние и колики. Годишното изпилване на краищата може да е единственото, което трябва да се направи, за да се постигне подходящата повърхност на зъбите. Разходите за грижата за зъбите могат да бъдат компенсирани от спестените от храненето средства и намаления риск от колики.

Подковаването

Важен аспект от отглеждането на коня е грижата за копитата. Някои коне може да не се подковават, особено ако прекарват по-голямата част от времето на пасището. Но поддържането на здрави и пропорционални копита изисква ежедневно почистване, а също подрязване и подковаване на всеки 6 до 8 седмици. Това разбира се вдига доста нивото на разходите.

Някои стопани предпочитат сами да извършват част от грижите за копитата, като минават някакъв тип обучение в тази насока. Ако имат такъв опит, те ще могат да подрязват конете си няколко пъти в годината, като периодично професионалният подковач проверява работата им и им показва местата, които може би ще изискват повече ловкост.

На пансион или в задния двор?

Винаги е по-евтино да гледаш конете си в собствено имение и сам да имаш грижата за храненето им и всичко останало. За много собственици това обаче не е възможно и конете им трябва да бъдат оставени на пансион в чужди бази. Това понякога е доста скъпо, но все пак има начини разходите да бъдат намалени. Някои бази предлагат вариант, в който собствениците сами почистват бокса и хранят коня си при намалена цена за пансиона, т.е. плащат само нещо като наем за помещението. В тежки финансови случаи можете да се уговорите да помагате в поддръжката на цялата база няколко дни от седмицата срещу по-голяма отстъпка в цената.

И в крайна сметка...

Закупуването на кон обикновено е най-малкият разход, който ще направите за него. Отглеждането му през годините може да е много скъпо. В условията на икономически затруднения собствениците трябва да търсят начини да намалят разходите и да направят максимално добра система на менажиране, така че да поддържат доброто здравословно състояние на конете си. Стопаните могат да се стремят да придобият и да развият умения, които биха им позволили да бъдат по-активни в грижите за конете им, което ще намали много разходи, свързани с поддръжката на копитата и здравето на животните.

КАНГАЛСКО ОВЧАРСКО КУЧЕ

Гл . ас. г-р Цветан Марков, гл ас. г-р Мирослав Христов
Институт по планинско животновъдство и земеделие, Троян

Различните наименования на тази порода, овчарски куче-та са: Kangal Çoban Köreği, Çoban Kopeği, Karabash Anatolian Shepherd Dog, Анаголско пастърско куче, Anatolischer Hirtenhund, Berger d'Anatolie.

Кангалът е призната за чистопородно развъждане порода, с публикуван стандарт в Австралия, Нова Зеландия, Южна Африка и САЩ. Породата все още не е призната от Английския клуб по кинология и FCI. Много Кангали се отглеждат в Германия, най-вече от клордски имигранти. Някои от тях са регистрирани като Анаголски овчарки и това е единствения вариант за регистрация в Германия. Турския Кинологички Клуб в момента е внесъл петиция в FCI за признаването на двете породи кучета Кангал и Акбаш.

Кангалите са масивни и едри кучета, достигащи тегло от около 40–60 kg при женските екземпляри и 50–70 kg при мъжките. На височина женските екземпляри достигат около 71–79 cm, а мъжките – 74–81 cm. Черепът му е голям, но пропорционален спрямо тялото. Между ушите е широк и леко изпъкнал. Преходът между мозъчната и лицевата част на черепа не е рязко изразен. Пропорцията между предната, горна част на муцуната, отнесена към дължината на главата е средно 1:2,5, като горната част на муцуната е паралелно представена на челото. Черепната кухина има слабо развит тил. Характерна черна окраска покрива муцуната. Очите показват интелигентен и доверчив поглед. Пропорционално на размера на главата, очите са средни по размер. Носното огледало е издадено и заоблено с големи добре оформени ноздри. При затворена уста, наблюдаван в профил, носът е с правоъгълна форма. Челюстите са масивни. Зъбите са нормално разположени по долната и горна челюсти, като захватката трябва да е гиотиноподобна. Здравите челюсти обуславят силна захватка. Устните са тъмно черни, като горните

са достатъчно дълги, за да покриват напълно зъбите, но и достатъчно стегнати за да не допускат провисване и лигавене. Езикът е с розово оцветяване. Ушите са добре раздалечени и черни. Те са разположени на външния край на главата малко по-високо от нивото на очите. Предния край на ушите трябва да достига до точка близо до бузите, а когато бъде издърпано напред ухото трябва да има достатъчна дължина за да покрие окото. Врата е малко по-къс от дължината на главата, плътен, добре замускулен, леко извит в частта при съединяването с главата. Горната линия на тялото се спуска леко от холката, върви хоризонтално на гърба и завършва с лека извивка при опашката. Гръбната линия е леко издадена в областта на поясницата. Гърдите са с дълбочина до лакътни стави

на предните крайници; гръдният кош е широк; коремът е леко прибран навътре. Зоната на слабините е добре замускулена. Раменете показват силна конструкция, добре замускулени и са на една височина със задницата. Тялото е замускулено, без излишни мазнини. Пропорцията между височината при холката и дължината на тялото е 1:1,2. Тази пропорция придава на животното правоъгълна форма. Пропорцията между ширината на гърдите и дълбочината на гърдите (разстоянието от холката до стернума) е 1:1,5. Предните и задни крайници на Кангала са с тежка костна структура, добре замускулени и се движат в добра координация с останалата част на тялото. Гледани отпред, предните крака са успоредни, прави, лактите са прибрани към гръдния кош. Гледани отзад скакателните стави са успоредни и прави. Задните крайници са силни и с ясно изразен ъгъл на колянната става. Лапите са големи, силни и добре извити. Ноктите са къси и затъпени. Цветът на ноктите може да бъде бял или черен. Възглавничките на лапите са тъмни на цвят и стегнати. Космената покривка на опашката е по-гъста от тази на тялото. В спокойно положение опашката се носи отпусната надолу до скакателната става с леко завъртяно нагоре връхче. Във възбудено състояние, опашката образува един или два спираловидни кръга – особено при мъжките.

Кангалът е късокосместо овчарско куче. Космената покривка е двуслойна, формирана от подкосъм и дълги косми. Външният слой на космената покривка е груб и дълъг. Подкосъмът е мек и гъст. Космената покривка на муцуната, главата и ушите е много къса и гладка. Козината изгражда подкосъм, който създава изолация през тежката зима и горещото лятно слънце в Анадола, докато външният слой отблъсква водата и снега. Различават се бежава, светло сива, светло жълта, светло кафява окраски. Бели петна могат да бъдат допускани само по краката до коленете и на гърдите. Освен тези оцветявания плътният еднороден цвят е желателен за окраската.

Разгонването при женската от породата Кангал е

предимно през пролетно-летния сезон, като за първи път настъпва на около 8–9-месечна възраст. Половата зрялост настъпва на 22–24 месеца. Половият акт със специфичното заклещване трае около 20 минути. Заплодяемостта се движи в границите между 64% и 94%.

Бремеността при Кангала продължава около 63 дни, а броят на родените е 7–8. Броят на мъртворожените се движи от 2% до 14%. Преживяемостта от 15-ия ден след раждането до една годишна възраст е около 75–85%. Теглото на новороденото кученце е около 550 г, а на едногодишното – 35–40 кг.

Кангалското овчарско куче е предано на своя стопанин и изключително привързано към него. Когато е със стадото изпълнява задълженията си на пазач и нищо не е в състояние да го отклони от поверените му животни. Предпочита да действа независимо от овчаря и свободно да пази стадото от нападения, което предполага изключително силни, инстинктивно развити охранителни качества. Фермерите споделят, че начина по който кучетата изпълняват своите служебни задължения е впечатляващ. Ако кангалите са два на брой, те винаги се редуват, като първия работи в стадото, а другия обикаля. Интензивността на тяхната работа с овцете се увеличава на свечеряване. Кангалът е смел, бърз и ловък. Той се изправя срещу опасността и преследва хищниците, ако е необходимо. Той е много любвеобилен и лоялен към своя стопанин. С непознати е сържан и дистанциран, без да проявява непредизвикана агресия. Умът му е на средното ниво, не изневерява по никакъв повод на фермера или на стадото, отнася се със заинтересованост към своите задължения, към чужди хора реагира с лаене и последващо нападение. То е силно и издържливо куче и е в състояние да развива максимална скорост, така, че да може да настигне всеки бягащ хищник.

В Каража бей се отглеждат около 300 чистопородни кангала от 7 линии и се извършва строга селекция по родословие и екстериор. Едно куче се продава за около 500 долара.

Технология за интензивно развъждане на елен лопатар

Гл. ас. д-р Градимир Груйчев, ас. Евлоги Ангелов,
категра „Ловно стопанство“, Лесотехнически университет

Дивеч, съгласно българското ловно законодателство, са всички птици и бозайници – обект на лов, които живеят на свобода при естествени условия или се развъждат в оградени площи с ловностопанска цел. В условията на регална ловноправна система дивечът е държавна собственост, с изключение на животните, развъждани във ферми и бази за интензивно стопанисване, които са частна собственост до момента на разселването им в природата. Говорейки за развъждане на дивеч с ловностопанска цел, тези предпоставки трябва да се вземат предвид при определяне на дадена технология като интензивна, особено в сравнение с технологиите за отглеждане на домашни животни.

Интензивността при развъждане на различните видове дивеч (в т.ч. и еленът лопатар) се определя основно от размера на възможното ползване, което можем да реализираме от единица площ при запазване правилната структура на популцията, местообитанията на съответния вид и при избягване на конфликти с останалите ползватели на земята.

При свободното развъждане на дивеч стопанисването се осъществява при естествени условия и размерът на ползването е ограничен от производителността на местообитанията за конкретния вид. Този начин на развъждане е екстензивен, но предлага най-емоционален лов и при повечето видове дивеч, възможност на добив на по-качествени трофеи. Когато дивечът се стопанисва при полусвободен режим, в близка до естествената среда, възможното ползване е по-високо, вследствие по-активната намеса на ловния стопанин в динамиката на популцията. Полусвободното развъждане, обаче, е свързано с по-високи разходи и с притъпени в определена степен дивечови инстинкти на отглежданите животни. Фермено развъждане се осъществява в изцяло контролирани от човека условия, което дава възможност за производство на неограничен брой индивиди от съответния вид, но които се разглеждат като дивеч едва след разселването им в природата.

Фокусът на настоящата статия пада върху технологията за интензивно развъждане при полустествени условия на елена лопатар като един от най-подходящите за целта видове, понасящ високи плътности и по-засилено човешко присъствие в местообитанията си.

Полусвободното развъждане на едър дивеч се осъ-

ществява в бази за интензивно стопанисване на дивеча (БИСД), наричани още ловни огради. Към момента в България има изградени близо 170 подобни съоръжения, всяко с площ между 100 и 1000 ха. Тези бази са отделна категория ловностопански райони, обособявани с различна цел. Такива съоръжения могат да се създават като част от възстановителни програми за видове, застрашени от изчезване. В тези случаи базите могат да се използват за запазване на определен генофонд, а също и като източник на индивиди за разселване в природата. Ловни огради се създават и с научни и образователни цели. Бази за интензивно стопанисване на дивеча се създават, както личи от наименованието им и с цел по-интензивно възпроизводство и ползване на дивеч и дивечови продукти, чрез поддържане на висока относителна плътност на запасите. Това се постига в оградени територии, със значително по-активна намеса от страна на ловния стопанин върху хранителна база, наличието на естествени неприятелни, структура на запаса и други фактори, определящи динамиката на дадена дивечова популация.

Изборът на място за изграждане на оградата е първата особеност в този начин на развъждане: оградата трябва да бъде изградена в местообитания, отговарящи на екологичните изисквания на вида, който ще развъждаме. Трасето на мрежата трябва да минава по възможност на терени с малки наклони. Трасетата с големи наклони и преминаването на дерета

и потоци трябва да се избегнат максимално, защото това е свързано с големи разходи за строеж на баражи и мостове (на тези места мрежата е много уязвима и при порои често бива отнасяна). Въпреки това поне един постоянен водоизточник е необходимо да преминава на 250 ха оградена територия. Височината на мрежата не трябва да бъде по-ниска от 2,5 м, като над горния ръб могат да се поставят няколко кабела с електропастир.

За елена лопатар е добре откритите площи (ливади, ниви и пасища) да бъдат 40–50% от цялата оградена територия. Желателно е да преобладават южните и югоизточни изложения, като избягваме големи наклони на терена. След изграждането трябва да бъде устроена с хранителни комплекси, дивечови ниви, просеки и сечища. За подхранване на лопатарите трябва да бъдат изградени минимум по 1 бр. хранилка за концентриран фураж на 10 бр. животни и по 1 бр. комбинирана сеновал хранилка на всеки 10 хранилки за концентриран фураж. Хранилките трябва да бъдат организирани в хранителни комплекси (фиг. 1), които по възможност да бъдат равномерно разпределени върху оградената територия. По този начин се избягват струпвания на много животни на един хранителен комплекс. Трябва да се избягва изграждане на хранителни съоръжения в непосредствена близост до оградата. Вътре дивечът трябва има всички необходими условия за успешно развъждане.

Подбор на животни за развъждане – в аклиматизационната ограда се внасят първоначално малки групи животни (15–20 индивиди), заради което е необходимо да внасяме периодично животни за обогатяване на генетичното разнообразие. Обикновено се използват животни от среда с по-лоши условия на живот, като се преместват в по-добри. Не винаги това е възможно и в литературата са известни случаи, когато са използвани животни от зоопаркове. В тези случаи е най-трудно да постигнем добри резултати, заради одомашняването на дивеча. В оградената територия трябва да стопанисваме животните с правилна възрастова структура. Можем да стопанисваме в една ограда достатъчно на брой животни, като се стремим плътността да не надвишава 1 бр./1 ха. В Европа са известни случаи на плътности от 2 индивиди на хектар, при приблизително равно разпределение на откритата и горска територия в оградената площ. Подобни плътности, обаче, създават рискове от избухване на заболявания, животните нанасят големи щети на местообитанието – липсва възобновяване в горските местообитания, Вероятността да се появят недоимъчни заболявания се увеличава, Вероятността от близкородствено кръстосване също се увеличава и всичко това може да компрометира целта на развъждането. Плътността на дивеча в оградената територия зависи от няколко фактора: вида на дивеча, който ще стопанисваме вътре; как ще стопанисваме, самостоятелно или в комбинация с други видове; колко време ще продължи развъждането в конкретната оградена територия, продължителност

на подхранването и вида на използваните фуражи.

Подхранване на дивеча

При интензивно развъждане на дивеч в оградени територии, в повечето случаи говорим за подхранване, а не за изхранване. Причината е, че стопанисващият дивеча разчита до известна степен и на естествена храна в местообитанията.

Множество изследвания сочат 16–17% като оптимално съдържание на суров протеин в храната на еленовите. Над тези нива просто остава определено количество, което те не могат да усвоят. Въпреки това в определени години или по време на продължителни засушавания, количеството на смилаемият протеин пада на 6–7% и тогава практически животните страдат от липса на храна. Редица автори сочат тези условия като неблагоприятни за елените, когато са в растеж на розата. Посочените протеинови нива са препоръчителни за елените, отглеждани във ферми. При стопанисването на дивеч в оградени територии, разчитаме до голяма степен на естествена храна в местообитанието, затова може да се използва концентриран фураж с 13% протеиново съдържание, а през периода на отглеждане на малките – 16%. Smits and Haigh (1990) посочват различия в нуждите от суров протеин при елена лопатар в различните сезони – есен и зима 10%; женските в края на гестационния период – 14%; по време на лактация и растеж на розата – 17%; нуждите от суров протеин при малките са 18–20%, а на възрастните мъжки през лятото – 12%. Подобни протеиновы нива се използват и от някои ферми за елени в Нова Зеландия. Минималните количества фураж за подхранване на елена лопатар са 0,3 кг концентриран фураж, 0,8 кг груб фураж и 0,5 кг сочен фураж. Въпреки че тези препоръчителни минимални количества могат да включват фуражи с различна хранителна стойност, при развъждане на елени лопатари в оградени територии с налична естествена храна, според редица проучвания за вида те са достатъчни за поддържане на гореспоменатите плътности, без да възникват проблеми с развитието на лопатарите.

При нормална структура на запаса на елена лопатар, от 100 животни пролетен запас можем да очакваме 34–36 приплода. Така размерът на средногодишното ползване възлиза на около 34–35 животни, от които 2 бр. средно възрастни и 3 бр. зрели мъжки, които попадат в групата на трофейните индивиди и от които се реализират най-високи отстрелни такси. При невъзможност за осигуряване на клиенти по линия на организиран ловен туризъм, останалите се реализират основно за месо. Месото на елена лопатар е високо ценено и е сред повечето гурме ястия в цяла Европа. Неговата цена варира в зависимост от вида на заготовката, но в някои части на САЩ лопатарското месо без кост може да достигне цена от 60 долара за килограм. В обединеното кралство месото от елен лопатар без кост е средно около 5 лири стерлинги за 200 г.

Както вече е станало ясно на всички, чакат ни много промени в живота ни. Тези, които мислят, вече са готови с анализите за бизнес при новите условия. Един от най-големите сектори в животновъдството, пък и в земеделието, е млечният. Освен това, за да се случат нещата там, е необходимо време.

Ново изследване представя четири възможни сценария за бъдещето на млечния сектор: Tetra Pak и Lund University School of Economics and Management наскоро публикуваха съвместно проучване, представящо четири правдоподобни сценария за бъдещето на млечната индустрия. Проучването анализира шест ключови глобални пазара, за да проучи въздействието на екологичните и социални сили и технологичните иновации върху индустрията през следващото десетилетие.

„Секторът на храните и напитките ще претърпи огромна трансформация през следващото десетилетие, а млечният сектор ще бъде най-силно засегнат. Очевидно ни очакват много предизвикателства, но има и много възможности за производителите. Ключът към успеха в този нов пейзаж, ще бъде възприемането на гъвкавостта и проактивното реагиране на вълната от промени“, каза Фредерик Уеллендорф, вицепрезидент на бизнес-звено за течни храни, Tetra Pak.

„Млечната индустрия е в основата на глобалната преработка на храни и контурите на този преход вече започват да се оформят. Този проект от университета в Лунд, в сътрудничество с Tetra Pak, използва установени методологии за разработване на възможни сценарии за млечната индустрия през 2030 г. и свързаните сектори за преработка и дистрибуция. Сценариите са възможни най-различни, в границите на правдоподобност и достоверност. Следователно всички те трябва да се разглеждат като правдоподобни бъдещи резултати“, каза д-р Кристиан Кох от Университетското училище по икономика и мениджмънт в Лунд.

Проучването „Глобални тенденции, засягащи млечните стратегии“ е резултат от 18-месечен изследователски проект на Университетското училище по икономика и управление в Лунд (LUSEM), подкрепен от Tetra Pak, с цел изследване на развитието на млечния пейзаж и прогнозиране на това, как ще изглежда млечната индустрия през 2030 г. Чрез анализ на шест ключови фактора, на световния пазар, включително Великобритания, САЩ, Китай, Индия, Нигерия и Бразилия, изследването очертава четири правдоподобни сценария, Всеки от които демонстрира различните взаимодействия между възможни социално-екологични сили и технологични иновации, с много различни резултати.

В първия сценарий (“Dairy Evolution”) няма големи изненади. Всъщност млечната промишленост продължава да следва съвременните тенденции с леко подобрение на въздействието върху околната среда, малко технологични иновации и консолидиране на тенденцията към широкомащабно интензивно земеделие. Производството на храна от растителен произход е непрекъснато и умерено, но протеините, произведени

АНАЛИЗЪТ: Прогноза за млечния сектор

Овцевъд и козевъд
Университетско училище по икономика
и мениджмънт в Лунд

В лабораторията, остават ниша. Освен това, движението на мляко в световен мащаб се увеличават, за да задоволят търсенето в страните с дефицит.

Вторият сценарий („Зелената млечна“) се характеризира със силни социално-екологични сили, като потребителски изисквания и политически ограничения, но малко технологични иновации, които тласкат млечната индустрия да инвестира сериозно за намаляване на въглеродния отпечатък Промените в регулациите за субсидиране, новите данъци върху храните от животински произход и по-строгите политики за хуманно отношение към животните, позволяват само няколко мега стага да оцелеят. Нарастващите разходи водят до по-високи цени на продуктите от краве мляко, особено маслото и сиренето. Наблюдава се силен растеж на растителни напитки, докато произведените в лаборатории млечни продукти остават ниша, макар и нарастваща, поради устойчивостта на потребителите към ГМО продукти.

Третият сценарий, „Нов синтез“, е доминиран от преобладаващи иновативни технологии и процеси, но също и от слаби социално-екологични сили. Подобренията във въздействието върху околната среда всъщност са оскъдни. Занаятчийските или качествени млечни продукти и сирена продължават да процъфтяват, дори когато комбинацията от „трите свята“ на протеини (животински, растителен и лабораторен) води до създаването на процъфтяващ нов сегмент от персонализирано хранене.

Финалният сценарий „Смела нова храна“, е сценариет, който съчетава силни социално-екологични сили и силно иновативни технологии, които заедно водят до пълна трансформация на сектора Остават много малко мега ферми поради технологичния и регулаторен натиск. Качествените занаятчийски млечни продукти и сирена продължават да процъфтяват. Лабораторното производство на млечни протеини е достъпно и достига масовия пазар. Високо функционално „култивирано“ мляко се появява благодарение на предимствата по отношение на разходите в сравнение със силно облаганите с продукти от животински произход. Наблюдава се силен растеж на растителни протеинови продукти въз основа на хранителна устойчивост, подобрен вкус и текстура, както и „стресове“ поради специфични разпоредби.

Науката в действие: иновация в отглеждането на телета без антибиотици

28

интервюто води Таня Димитрова

Проф. Лалева за предимствата на новата технология в Земеделския институт – Стара Загора

Проф. д-р Стайка Лалева е директор на Земеделския институт – Стара Загора от 2004 година. Завършила е през 1981 година ВИЗВМ – Стара Загора, специалност „Зооинженерство“. С дългогодишен опит в науката, практиката и управлението на животновъдни системи, проф. Лалева е сред най-уважаваните специалисти в своята област.

Проф. Лалева, от колко време сте махнали клетките и сте въвели новата технология за групово отглеждане на телетата в института?

От две години вече не отглеждаме телетата в клетки, а групово – с майка-робот за хранене. Първите три дни след раждането те получават коластра в родилното помещение, където са в индивидуални боксове. След това ги прехвърляме в общо дворче, където всички телета бозаят от майката-робот.

Тя сама дозира млякото – Всяко теле има чип и получава точното количество според възрастта и килограмите си. Повече не може да изпие. Хубавото е, че нуждата от човешка намеса е много по-малка.

Използваме висококачествени млекозаместители, а в робота можем превантивно да добавяме пробиотици. Така имаме възможност да избягваме употребата на антибиотици и подпомагаме борбата с антимикробната резистентност.

В началото имаше нужда да се обучи персоналът, но машината сама се почиства, дезинфектира и дозира млякото, което минимизира човешките грешки. Преди хранихме с кофи или шишета с биберони – там трудно се контролира чистотата и температурата.

За нас решението беше изключително добро. Нямаме проблеми със здравословното състояние – и през зимата, и през лятото телетата се чувстват отлично.

Откакто сте въвели новата технология, какви са наблюденията Ви относно заболяемост и смъртност?

И преди, и сега не сме имали висока смъртност при телетата. Но груповото отглеждане е по-близо до самата биология на животните – до техните естествени нужди. Виждаме, че те са по-щастливи, когато

са заедно. В групата си изграждат йерархия, играят, движат се.

Нямаме проблеми с конкуренция или агресия между тях, няма отпадане на телета. Понякога по-доминантното теле се опитва да изблъска по-малко, но роботът не му подава мляко – знае, че си е получило дозата. Стои малко, после си тръгва, а по-малкото спокойно бозае.

Вие имате дългогодишен опит като зоотехник. Как оценявате промяната спрямо старите методи?

От 1986 година съм била зоотехник във ферма. Тогава телетата се гледаха групово, с големи дворчета, и проблеми не сме имали. После, когато дойдоха клетките, много фермери си мислеха, че така ще спестят място – но според мен не е така.

Сега сме оставили една-две клетки само за демонстрации – за да показваме на фермерите при обучението: „ето старата технология, ето новата“.

Колко струваше майката-робот, която използвате?

Нашият струваше около двайсет и няколко хиляди лева (приблизително дванайсет хиляди евро), но вероятно сега цената е малко по-висока. Все пак фирмите, които ги предлагат, имат консултанти и дават възможности за разсрочено плащане – на два или три пъти. Те не настояват да продават на всяка цена и дори помагат при обучението на персонала.

Важно е фермерът да не гледа на това като на разход, а като на инвестиция. От правилното развитие на телетата през първите три месеца зависи по-на-

татъшното им развитие и млечността при първа лактация. Когато животните боледуват или не се развиват добре, после имат по-ниска продуктивност.

Какви съвети бихте дали на фермерите, които обмислят да преминат към такава технология?

Много е важна хигиената – мястото, чистотата, отношението към телетата. Здравето им зависи и от храненето на майката през бременността, особено през последните три месеца.

След раждането телето трябва да получи коластра възможно най-бързо – първата коластра е решаваща за имунитета. А после идва човешкият фактор: телетата усещат кога човек е нервен или груб. Ако се държим внимателно, те са спокойни, растат по-добре и после ни се отблагодаряват – с растеж и с мляко.

В заключение – как бихте обобщили опита си с тази технология?

Плюсовете са много повече от минусите. Единственият минус е първоначалната инвестиция. Но ако тя се подпомогне – например чрез европейски програми или регламент – решението е очевидно.

Това е пътят. Ако искаш да имаш здрави телета и стабилно млекопроизводство – това е технологията, която си заслужава.

б.а. - Груповото отглеждане с майка-робот не е просто новост, а завръщане към природната логика – към начина, по който телетата растат заедно, здрави и социални. По-малко стрес, по-малко труд, по-малко болести – и повече бъдеще за стадото.

29

Как храненето влияе върху здравето на копитата

30

Д-р Андреа Фиглер

Здравето на копитата зависи от няколко причини. В допълнение към механичните претоварвания (абразивни подове, дълги престои поради пренаселеност и/или неудобни легла и др.). Лоша хигиена в зоните за ходене и почивка, храненето също има голямо влияние върху здравето на копитата.

В случай на проблеми с копитата поради хранене, трябва да се прави разлика между грешки при приготвянето на фуража (силажиране, сушене и др.), При формулирането на дажбата и при управлението на храненето. Тези грешки могат да имат голямо отрицателно въздействие върху здравето на копитата.

КАЧЕСТВО НА ФУРАЖИТЕ И ЗДРАВЕ НА КОПИТАТА

Кървенето на вътрешните и външните нокти е свързано с метаболизма и може да показва грешки в храненето.

Точно време за косене на зелената маса, бързо поставяне в силажния изкоп с оптимално уплътняване, идеално покритие – това са само няколко фактора, които имат решаващо влияние върху качеството на силажа и сенажа.

Същото се отнася и за производството на сено – времето за косене и оптималното изсушаване имат решаващо влияние върху качеството на сено. По-специално, използването на специално оборудване за сушене на сено показва колко големи могат да бъдат разликите в качеството.

Най-важните вещества, които влияят отрицателно върху здравето на копитата, са микотоксините, фруктаните и биогенните аминокиселини.

Микотоксини

Микотоксините имат дълбоко въздействие върху целия метаболизъм и могат, наред с други неща, да доведат до ламинит. На първо място – силаж и сенаж, повредени от гъби (можете да ги видите). В зависимост от токсина те могат, например, да унищожат флората и да предизвикат ацидоза. Това от своя страна причинява увреждане на лигавицата на румена и токсичните вещества като хистамин и микотоксини могат по-лесно да навлязат в метаболизма.

Трансферът на микотоксини причинява потискане на имунната система (в последствие и инфекциозни заболявания на копитата) и засяга хормоналния фон. Нарушения на кръвообращението, причинени от то-

ксини, увреждат видимата тъкан и възниква ламинит. Тъканта от рог изглежда като смесена с кръв, образува рани и двойна подметка.

Фруктани и техните ефекти върху здравето на копитата

В допълнение към добре познатите захари, силозите за трева съдържат много фруктани, особено при обилно наторяване, както и през пролетта и есента. Особено при ниски температури през нощта и високи през деня, тези междинни захари в растението вече не се превръщат в захари, когато се хранят и могат да допринесат за ацидоза на търбуха. Това може да доведе до ацидотичен метаболизъм.

Биогенни амини и маслена киселина

По време на силажирането, чистият протеин се разгражда от бактериални протеази. В случай на неправилна ферментация, разграждането на аминокиселините води, наред с други неща, до образуването на биогенни амини и маслена киселина.

При съдържание на биогенни амини от 15 г/кг сухо вещество и най-много 20 г/кг сухо вещество, фуражът вече не е подходящ за крави и говеда. Тогава хистаминът влиза в действие в търбуха – повърхността на лигавицата е повредена и хистаминът навлиза в тялото.

Освен всичко друго, високото съдържание на биогенни амини води до нарушена циркулацията в дермата на копитото и репродуктивните органи и намаляване на приема на фураж. Освен това имунната система е отслабена, а чревната лигавица е увредена.

В допълнение към тревния силаж, пшеницата, соята, грахът и фасулът също съдържат някои аминокиселини, които допринасят за образуването на хистамин.

Изчисляване на дажбите и разпределение на фуражите и тяхното въздействие върху здравето на копитата

Хранителната смес трябва да бъде хомогенна, твърде дългата слама бързо се сортира от животните.

Правилното изчисляване на дажбата, позволяващо да се получи фуражна смес с добра структура и в съответствие с производителността на животното, също е централен елемент на контрол.

В крайна сметка качеството на силажа и другите

фуражи често е добро, но грешките в управлението на фуражите пречат на оптималното усвояване. Изчислената дажба не винаги е възможно да се приготви правилно на практика: възможни грешки при претеглянето на количество от смесения фураж е твърде голямо за фуражен миксер, фуражът се смесва твърде дълго (твърде малко).

Фуражната смес на фуражната маса не винаги е дажба, която се консумира равномерно от всички крави, тъй като например проблемите със смесването правят възможно селективното хранене. Същите проблеми възникват, ако фуражите са неравномерно разпределени по цялата дължина на фуражната маса, когато има малко или твърде тесни фуражни петна, което води до неравномерно потребление на фураж.

Равномерното разпределение на фуражите е важно за оптималното рН на румена.

Една много обща и сериозна грешка при храненето се случва на практика, когато храна не е на разположение на животните 24 часа на ден в достатъчно количество и с постоянно съотношение на компонентите. Това води до промени в стойностите на рН на търбуха през целия ден.

Тези колебания в стойността на рН необратимо увреждат флората на търбуха (съставът на бактериите за оптимално храносмилане), атакуват лигавицата, особено в ацидозната област и просто преразпределят равномерно и добро храносмилане, може би дори при оптимално формулирана дажба.

Витамины, минерали, микроелементи и тяхното въздействие върху здравето на копитата

Храненето може да повлияе и на болестта на Mortellaro.

Развитието на дажбата не завършва с изчисляването ѝ. Това обаче е от ключово значение и по отно-

шение на здравето на копитата трябва да се имат предвид и много специфични витамини, минерали и микроелементи.

Обществото по хранителна физиология идентифицира следните вещества от основните микроелементи като важни за практическото хранене: желязо, кобалт, мед, манган, цинк, йод. При витамините трябва да се вземе предвид биотинът, който по-специално влияе върху образуването на рогови тъкани.

От особено значение за здравето на копитата е осигуряването на достатъчно количество минерали и микроелементи при отглеждането на младите животни. По-специално, честотата на заразяване с дигитален дерматит (Mortellaro) е намалена.

Като коензим, биотинът участва в синтеза на дълговерижни мастни киселини и метаболизма на глюкозата. Той е необходим за синтеза на кератин рог пропандиова копитна тъкан, положителен ефект върху междуклетъчното вещество и по този начин прави роговицата устойчива.

Ежедневната добавка от 20 мг биотин на глава на ден значително намалява честотата на дефекти по бялата линия.

Цинкът е част от много жизненоважни ензими и е от съществено значение за формирането на косата и рога, наред с други неща. Той трябва да бъде снабден с фураж, а добавянето на калций (съотношение Ca:P = 3,5: 1) и мед (> 25–30 мг/кг сух фураж) може значително да намали абсорбцията на цинк.

Това може да доведе до симптоми на дефицит, до промени в кожата/рога. Ако е необходимо добавяне на цинк с фуража, органичният цинк (цинково-аминокиселинни комплекси или подобни) осигурява добро усвояване.

Медта, като съставна част на ензимите, участва в много функции на тялото и влияе върху синтеза на кератин. Симптомите на истински дефицит са редки, но доста значими и засягат здравето на копитата.

Отравянето с мед е известно при селскостопанските животни поради корозивното действие на меден сулфат (бани за копитата).

С въвеждането на мед в диетата е необходимо да се има предвид, че силно ограничават наличието на мед в присъствието на серни съединения и молибден. Това е особено важно при използване на млада пасищна трева и тук трябва да удвоите, т.е. консумацията на мед с обичайните около 10 мг/кг сухо вещество фураж до 15–20 мг/кг сухо вещество. В такива случаи може да се добави органична мед.

Селеният също е ефективно средство срещу „свободните радикали“. Използва се за защита на клетките от така наречените „окислителни увреждания“, причинени от свободните радикали на кислорода.

Недостигът на селен може да доведе до нарушена плодовитост и имунодефицит, както и до загуба на мускули при прасците.

Пряката връзка между здравето на селена и копитата е ясна и кожата и козината също могат да покажат промени.

31

Търсенето на месо и млечни продукти ще расте поне до 2034 г.

32

ФАО

Според съвместен доклад на Организацията по храна и земеделие на ООН (ФАО) и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), се очаква световното търсене на месо, млечни продукти и риба да продължи да расте през следващото десетилетие. Основните двигатели на този растеж са нарастващите доходи и бързата урбанизация в страните със среден доход.

Документът, озаглавен „Селскостопански перспективи на ОИСР и ФАО 2025–2034“, публикуван на 15 юли, прогнозира, че до 2034 г. глобалното потребление на продукти от животински произход на глава от населението ще нарасне средно с 6%. Най-значителен растеж се очаква в страните с по-нисък среден доход, където потреблението може да се увеличи с до 24% – почти четири пъти повече от средното за света.

Генералният директор на ФАО Цюй Донгю определи това като доказателство за подобряване на храненето в развиващите се страни. Той обаче отбеляза, че тези положителни промени не достигат до всички. В страни с високи нива на бедност дневната консумация на продукти от животински произход ще остане изключително ниска – около 143 Ккал на ден, което е половината от препоръчителното ниво. Това подчертава трайните неравенства в достъпа до питателна храна и необходимостта от продължаващи усилия за постигане на продоволствена сигурност.

За да се отговори на нарастващото търсене, световното селскостопанско и рибно производство трябва да се увеличи с 14% до 2034 г. Най-активен растеж се очаква в сектора на месото и млечните продукти: прогнозира се производството на месо, мляко и яйца да нарасне със 17%, докато общият брой на добитъка и птиците се очаква да се увеличи със 7%.

Това увеличение на производството обаче ще доведе до екологични разходи. Според прогнозата преките емисии на парникови газове от селското стопанство ще нараснат с 6% – въпреки намаляването на интензитета на емисиите поради по-висока производителност. Това означава, че дори при по-ефективно производство, общият обем на емисиите ще продължи да нараства, освен ако не се предприемат допълнителни мерки за намаляване на въглеродния отпечатък на сектора.

Докладът очертава и алтернативен сценарий: с

внедряването на съвременни технологии и увеличените инвестиции в селскостопанския сектор, глобалното земеделие би могло не само да осигури по-питателна храна до 2034 г., но и да намали емисиите със 7% в сравнение с настоящите нива.

Този сценарий разчита на широкото приемане на съвременни практики като прецизно земеделие, специализирани фуражи за животни, които намаляват емисиите при преживните животни и подобрени методи за управление на хранителните вещества. Това би изисквало координирани политически решения, технологични иновации и целенасочени инвестиции – особено в страни, където продоволствената несигурност остава висока.

Генералният секретар на ОИСР Матиас Корман подчерта, че световната общност разполага с инструментите, необходими за прекратяване на глада. Той обаче подчерта важността на това да се поддържат отворени пазарите на селскостопански храни и да се гарантира устойчивото развитие на селското стопанство.

Прогнозата обръща специално внимание на международната търговия. Експертите изчисляват, че до 2034 г. около 22% от всички селскостопански продукти ще преминават националните граници, преди да достигнат до крайните потребители. Многостранната търговска система, основана на ясни правила, остава ключов инструмент за преразпределение на излишъците и недостига, стабилизиране на цените и укрепване на глобалната устойчивост на храните.

Докладът подчертава, че без активна търговия, световният сектор на хранително-вкусовата промишленост няма да може да се справи с предизвикателствата, пред които е изправена продоволствената система.

Университетът Улудаг – Бурса, Впечатления и размисли

33

Проф. д-р Николай Марков
Институт по планинско животновъдство и земеделие, Троян

В Турция има 208 университета – 128 са държавни, а останалите частни. Университетът Бурса Улудаг (Bursa Uludağ Üniversitesi) е публичен изследователски университет, разположен около град Бурса, Турция. Това висше училище поставя силен акцент върху научните изследвания и образованието в областта на международните отношения, медицината, инженерството, естествените и социалните науки и изкуствата. Университетът се състои от 15 факултета, един департамент за студенти, 15 професионални училища, една консерватория, четири института, 27 приложни изследователски центъра и пет департа-

мента под вещото ръководство на ректора проф. д-р Ферудун Йълмаз. Университетът е разположен върху изграден красиви функционален кампус с 70 ха площ и е съобразен с най-новите технологии в строителството, архитектурата и ландшафта. Отделните факултети са отделени с добре подредени паркове и градини, места за отдих на студенти и преподаватели. В кампуса има уредено столово хранене, магазини и общежития. Гордост са изградените съоръжения за спорт и туризъм и Университетската поликлиника и болница.

Акцентът на нашето посещение падна върху Фа-

култет по селско стопанство, ръководен от декана проф. д-р Илхан Тургут. Факултетът представя различни форми на обучение по следните специалности: Биосистемно инженерство, Животновъдство, Почвознание и хранене на растенията, Растителна защита, Ландшафтно инженерство, Продуктово инженерство, Градински растения, Селскостопански растения, Аграрна икономика. Във факултета се обучават около 2500 студента от които 250 чуждестранни. В началото бяхме топло посрещнати от състава на катедрата по животновъдство и нейния ръководител, проф. Ибрахим Ак. В работна обстановка директора на Института по планинско животновъдство и земеделие проф. д-р Диан Георгиев представи основните научни направления и интереси на ИПЖЗ, Троян и със-

тава на нашата група. Малко по-късно бяхме представени на декана на факултета по селско стопанство проф. д-р Илхан Тургут и ректора на Университета УЛУДАГ проф. д-р Ферудун Йълмаз, където проведохме две резултатни работни срещи. Посещенията ни продължиха през различни лаборатории и аудитории на факултета, свързани с нашите направления на работа. Разгледана бе и научно експерименталната база на катедрата по Животновъдство, където проф. д-р Ибрахим Ак ни представи технологии за отглеждане на местната мериносова турска овца, стадото от бялата саанизирана турска коза, турския местен, примитивен бивол, представителното стадо от турско сиво говеда, и малкото, но добре подгледено стопанство за щрауси – Африкански щраус и Ему.

Посетихме също представителния център по пчеларство, където бяхме посрещнати от д-р Селвинар Селен, завършила докторантурата си в Тракийския университет град Стара Загора. Там подробно ни бе разяснено развитието на пчеларството в Турция и района град Бурса, цената на меда по света и в местните пазари и различни технологии и нововъведения в пчеларството.

През следващите дни направихме посещение на две частни големи стопанства за угодяване на мъжки и женски телета. Угодяваните телета бяха кръстоски F1 Холщайн X Абедин Ангус или чистородни такива от породите Симентал и Лимузин. При нашето посещение в Научно изследователския институт по овцевъдство в Караджа бей наблюдавахме аукцион за

продажба на мъжки разплодници (кочове) от турската мериносова порода, където коч № 102 от Аукциона бе продаден за колосалната сума от 5500 евро.

Особено ни впечатли модерна кравеферма с 12 000 кг мляко от фуражна крава от порадата Холщайн на компанията Аксанташ.

Посещението ни завърши в Държавния конезавод в Караджа бей, където се отглеждат 600 жребци, кобили и кончета от Арабската порода, 7500 овце от Турската мериносова порода, 3500 кафяви говеда и 300 кучета кангали.

Посетено бе и селото на щъркелите, което под закрилата на ЮНЕСКО и се финансира от ЕС. Намира се на брега на естествено сладководно езеро и се посещава от множество туристи.

За „Цар 05“ ЕООД с ветеринарните лекари д-р Милкова, д-р Пенчоков и д-р Пенчокова

36

Интервюто води Станислава Пекова
снимки Красимир Петков

Фирмата „ЦАР 05“ ЕООД представлява модерен проект на основателите си д-р Иванка Милкова и д-р Благовест Пенчоков с атрактивния си ветеринарен склад – „Фармърс Маркет“ и ветеринарна аптека, която е пълна с търговски марки на ветеринарни лекарствени препарати.

Д-р Милкова е управител, но се надява синът ѝ д-р Благовест Пенчоков да поеме управлението, административната работа. Той е управител на ветеринарния склад, а съпругата му д-р Николета Пенчокова е управител на ветеринарната аптека.

Да говорим конкретно. Фирма „Цар 05“ от кога започва своята дейност? И как стигнахте до тук?

Д-р Милкова, като управител разказва, че това, което виждаме сега – склада с магазинната част, офи-

„Единственото, което не може да бъде компрометирано, е желанието на хората да купят нещо, което върши работа. Това не може да се елиминира в обикновения човек, това е де факто. В световен мащаб го наричат „пазар“ и никой не може да го промени.“

Д-р Благовест Пенчоков

са за търговски преговори и срещи, изобилието от стоки в огромно хале и в строга логистика, всичко това е благодарение размаха и енергичните решения на синът ѝ д-р Благовест Пенчоков. Преди години д-р Милкова е започнала с малка ветеринарна аптечка в центъра на града, в която помагал и той, после пораснал, какво да учи и да – като нея, ветеринарна ме-

дицина... На 25 години Благовест завършва висшето си образование като ветеринарен лекар. И казва, че е трудна тази специалност. Много изпити, много труд и постоянство, много информация и т.н.

Ветеринарната аптека се сдобива със сайт, който се казва <https://www.veterinarna-apteka.com>, направен от Благовест Пенчоков още когато е студент по ветеринарна медицина. Американците му казват сайт за допълнителен доход. Тогава човек, ако повярва в това, че може би нещо ще стане, ще му се получи.

Впоследствие фирмата се развива, защото сайтът я изстрелва на друго ниво. И тогава се вижда, че наистина не само си заслужава, а че нуждата от логистика е голяма и особено тогава, когато заявките може да се изпълнят 90% на ден, като пристигат до 2 часа. И идеята е да стане като в Щатите. Понякога плащат на агенция да проверят рейтинга си. И около 44% от този пазар в България е на фирмата им „Цар 05“ ЕООД.

Между другото сайтът <https://www.veterinarna-apteka.com> е популярен и в прибалтийските страни, в Швейцария – също.

Д-р Пенчоков не пропуска да сподели, че и съпругата му, откакто са женени, много активно взема участие в семейния бизнес. Изключителни усилия тя полага за магазина изцяло. Заявките от сайта, докато Благовест е на път и е направил поръчките, като се върне, тя ги е подготвила.

И то е хубаво, семеен бизнес, просто разчитат един на друг. Ама те и Кемифарма (Chemifarma S.p.A) са семеен бизнес, а тяхната история е започнала в Италия.

В България „Цар 05“ ЕООД представлява точно тази италианска фирма вече 30 години, т.е. само една чужда фирма за момента. Имат и изключително много оферти от други компании, които искат да работят със „Цар 05“. Едната е голяма испанска фирма за оборудване на животновъдни комплекси, а така също и на изключително много фирми от Близкия изток, които предлагат и инструментариум, най-вече от Пакистан са фирмите, с които контактуват. Но основният приоритет на семейната фирма в момента е да си довършат пристройката на базата. Мястото ще е пак до 500 квадратни метра, за да позволи повече ефективност на търговията в склада.

Във фирмата се занимават само с търговска дейност, която е основна за момента. Има магазинна част, за която са решили впоследствие. В началото са се притеснявали, че това хале няма напълване със стока, защото за когото да го види празно, е плашещо, изсипали са един чувал с пари и са заградили един въздух, така доста приятно изглеждащ отвън, но само въздух и вътре няма нищо. Но за 2 години става тясно, в момента няма достатъчно място. Значи се налага разширение и наистина логистиката е много важно нещо. „Станислава, ние започнахме нещо, което не знаехме как се прави“, споделят д-р Милкова и Благовест. Предимството е, че складът е на главния път Севлиево – Габрово. А д-р Милкова допълва: „И понеже си казахме някои неща горе-долу за развитието

на фирмата, че добре върви до сега, от една аптечка до това хале... Ами в положителна посока вървим. Надявам се да продължим и в бъдеще!“

Значи снабдявате региона тук. А снабдявате ли цяла България?

Д-р Пенчоков: По принцип пътуваме и правим доставки в цялата страна. И не работим строго определено с един регион. Моята амбиция е, Фармърс Маркет да го направим национален ритейл в животновъдството? Това, което е името на магазина на фермера с марката Севлиево, отредена за фермера. И да има Фармърс Маркет София там на Казичане, примерно и във Варна. Да има в Пловдив, да има в Бургас по един голям магазин, такъв, който да е представителство и да е свързан с нашия бранд. С тази си насоченост да бъде и да даде работа на ветеринарни лекари и зоотехници. Аз искам да я видя осъществена тази мечта. Дай, Боже!

Още като студент 2016г. Благовест Пенчоков, посещава изложението в Хановер, Германия и попада на щанда на Кемифарма Италия. Там са Байер, MSD, KERBL и др. Там са големите фирми с големите щандове. Благовест е английско говорещ, свободно комуникира, запознава се усмихнат, хората му обръщат внимание, а той пита. В България имат ли представители тези големи фармацевтични компании. Никой от мениджърите на щандовете на известните фармацевтични компании не знаят, в България кой им продава продуктите. Значи колегите купували от посредници.

Лоялността е нещо, което трябва да се отстоява. С евентуалните си партньори трябва да се познавате лично, тогава дълго продължават деловите и коректните отношения.

В какво се изразява борбата за профилактика на заболяванията, с каква продуктова гама и има ли интерес към нея от страна на животновъдите?

Д-р Пенчоков: Продуктовата гама е систематизирана в пет направления, продукти които са течни и прахообразни. Течната линия е произведена по този начин, че първо е концентрат. Второ, балансът на активните съставки е направен по такъв начин, че усвояемостта да бъде почти 100%, защото 100% усвояемост е тотален мит. Но да има максимална усвояемост и да няма остатъчни вещества, които да остават в месото и в продукцията, без карентен период и да не вреди на човека.

Другото важно са прахообразните продукти, например Пребиотика Имунобета! Той е едно много революционно въведение по простата причина, че е изключително устойчиво на външни влияния и въздействия. Той не е жив организъм. Пребиотикът Имунобета е мощен имуностимулатор и имуномодулатор, на база 1,3-1,6 Бета-глюкани, които съдържа. Те са като един вид помощта на имунната система срещу заплахата (заболяванията). Другата съставка на продукта, е Мананолигозахаридът, който си представете, все едно те са като замазката на къщата, пропуска полезното, примерно топлината. Ама пък не пропуска боклуци да се прикрепят към стената,

37

т.е. те са бариерата която не пропуска патогенните бактерии да увреждат чревната лигавица и да я правят пропусклива. И вече третата съставка се казва нуклеотид. По точно нуклеотидите са храната на чревните клетки. Те са храната за Вашите черва и за животните. За всички то е едно и също. Трите компонента в едно, като 3 в 1 и се постига правилната посока в профилактиката при животните. Предимството е, че няма такъв Пребиотик с трите компонента в състава си на пазара в България.

Терминологията: препаратите, които са при нас, се водят като допълващ фураж и съответно имат аналитичен състав, като всеки един друг продукт. Имат си протеини, мазнини, сухо вещество, сурова пепел.

Другият хубав препарат е FitoKalm на Chemifarma – съвременният начин за справяне със стреса във фермите. Това е иновация и искаме да кажем на хората какво прави и как го прави този препарат.

За да го обясня максимално разбираемо, трябва да кажа, че стресът е един и същ за всички видове организми. Нали знаете, че като се съгне човек в ембрионална поза, е най защитен, защото е скрил абсолютно всички важни органи, кръвоносни пътища, всичко е скрито и повърхностните наранявания откън не са фатални. По същия начин природата ни е направила и ни е вкарала един механизъм, който се случва при стресова ситуация. Представете си да Ви изскочи една мечка. И сега имате две опции. Да я убиеш или тя нас, или да избягаме. И това е стресът. Толкова бързо се случва този механизъм, че мозъкът праща сигнал до надбъбречната жлеза. Тя отделя адреналин и кортизол. В същото време кортизолът е вредното нещо, пагубните хормони, които съсипват организма, т.е. хормонът на стреса. И адреналина: В случая идеята му е да ни подготви за максимална сила, да има кръв в мускулите, всичко да си готов, буквално да си готов за бой. Смяна на гледача! Страшно! Идва нов човек! Стадото се плаши абсолютно на макс. Ти нямаш представа и не знаеш какво да очакваш. Животното е в тази ситуация, то не е в продуктивна ситуация, не е в оптимална за производство ситуация. И този продукт е направен с помощта на един органичен магнезий, защото от магнезий до магнезий има разлика. Има

един магнезий, който е за крмпите. Той се натрупва в мускулите на организма.

Органичният магнезий е нещо друго. Той се усвоява по съвсем различен начин. Не се трупа като първия, който е за мускулни крмпи, а остава в клетката, където ще бъде необходим да пренесе информацията. Другата съставка на ФитоКалм са етерични масла, които прекъсват веригата на стреса и я прекъсват още в мозъка, като тръзва. Това е сигнал към надбъбречната жлеза, да спре да отделя кортизол. ФитоКалм действа изключително успокоително и седативно, без да бъде лекарство или опиат. Целият организъм се успокоява, имунната, нервната и ендокринната системи са в покой, остават незасегнати, защото надбъбречната жлеза не отделя кортизол. Защото кортизолът това прави, той тръзва да срива имунната система, после нервната и ендокринната.

А всички богати хора си накупили от чужбина животни, които ги вкарват в България. Да. И какво става. Тези животни отключиха бруцелоза, отключиха туберкулоза, отключиха хиляди други заболявания, които ние за известни години сме ги нямали в България. И всичко това, благодарение на транспорта, за който не разбират, че е стрес, не знаят какво се прави. Колегите не знаят какво да им кажат или да им предложат. Сложете малко витамини, но витамините не спират отделянето на кортизола, или сложете нутритивен антибиотик с идеята да го ползваме профилактично против заболявания. Но антибиотикът не спира отделянето на кортизол, нито защитава организма от заболявания, защото го ползвате профилактично и предизвиква резистентност и това води до нулев резултат и загълбочаване към появата на забравени опасни бактериални заболявания.

Нагласата ни е да обясним продуктите и да стигнем до повече заинтересовани било то ветеринарни лекари, зооинженери, земеделски производители да имат знанието и нагласата да подхождат правилно, защото всичкият стрес във фермите са предварително планирани мероприятия от самите нас. Ето я схемата (Вж. 4 стр. на корица) от листовката на ФитоКалм. Намериха едно нещо в човешките и животинските мозъци, това е една аминокиселина, която играе много основна роля в стреса и тя се казва гама-аминобутирова киселина, една мастна киселина, която е скорошно откритие и която има прякото супер силно действие върху кортизола. Но реално тук е показано, как като се отдели кортизола в голямо количество, макрофаги, лимфоцити, левкоцити и други, които са основните борци против инфекциите, те умират под въздействието на кортизола. Те се сриват, те падат и като ги няма, няма кой да се бори с неприятеля (инфекцията). ФитоКалм може да се използва и в храната, и във водата. И двата вида ги заредихме, имаме ги налични.

Та това е. Това е за продуктите. В момента цяла гама продукти подготвят Кемифарма Италия, която ще бъде наречена BioLine (Биолиния), носеща предимство на тези които я прилагат да могат да регистрират био производство. Даже очакваме до края на годината

или началото на следващата една изцяло нова такава линия. За хоби фермите, също, защото и те имат своите нужди и те имат своето търсене. В момента доста хора се връщат от чужбина и почват да гледат животни, което е хубаво.

Какви хубави, течни препарати предлагате! Има ли търсене?

Д-р Пенчоков: Има, когато има точното поднасяне (обяснение за продукта) на клиентите и когато решим проблема на някого. Той остава клиент. Да. И още нещо. Давам пример с един продукт, примерно Фито-майт. Той пак е от тази линия. Той решава проблема с червеният акар (кокошинки) по птиците, който им пие кръвта и ги убива. Уморява ги, но продуктът е билков. Той не е вреден нито за птиците, нито за човека, дори и за животни, които консумират от този разтвор. Той е безвреден и оттам продуктът стана популярен благодарение на социални мрежи и на един усилен труд, свързан с неговото разпространение. И препаратът не е само за бабите. Много хора са, които купуват за по-гребните стопанства. Абсолютно за всички е.

Продуктите, които предлагате към какъв вид животни са насочени, към всички ли?

Д-р Милкова: Да, към всички. Имаме за птици, зайци, прасета, телета, коне, овце, кози, крави, биволи и др. Имаме за морски свинчета, за папагали, за котки, за кучета, за вредители. Има изключително голям асортимент, много неща. Даже един път, то беше много такъв комичен момент, защото някаква организация беше писала, че много жестоки са ми били капаните за мишки. И аз казвам: да, кажете го на близките на загиналите от бубонна чума навремето. Да, това е истината.

В малкия град как успявате с този магазин?

Д-р Пенчоков: Към нашия модел магазин наистина има интерес. Аз исках да вида дали този модел магазин ще бъде чисто икономически успешен, дали ще бъде успешен в малкия град, защото София си е София.

Всеки се чуди как се развива между другото и всеки недоумява. Аз ще Ви кажа как се развива. Когато го направихме сме стояли по дни, без да влиза човек, но постепенно с много усилия, хладнокръвие и много знания сме стигнали до тук.

И случвало ли се е да се получи дефицит, търсене от страна на потребители и вие да не да го дотавите?

Благовест е категоричен, че няма такъв момент дори да се работи на тотална загуба в името на това да запазят клиент.

Разговорът с д-р Милкова и д-р Пенчоков преминава към по-глобални теми, важни за цялата животновъдна общност, като например за необходимостта от профилактика. И продуктите, които предлагат за профилактика са качествени на Кемифарма, Италия. Когато се тръзва с профилактиката, с правилната профилактика, проведена навреме, може да очакваме добри резултати. В България нещата малко се измества и не е ясно, това от незнание ли е или от някакъв друг интерес. Вероятно има различни търговски

интереси, иначе защо антибиотиците се ползват за профилактика?! Това е изключително грешно явление. От там следват резистентност, оттам дойдоха и замърсените храни и т.н.

Във всяка една ферма най-големият проблем е работната ръка.

Има текучество, персоналът много често напуска без предупреждение. Този човек като си отиде, след него идват други. Но животното не е като хората. То и хората трудно свикват един с друг. И това животното вече не иска да пусне мляко. Рентабилността рязко спада.

Проблемът в България с животновъдството е следният: Едната част от вината е във ветеринарните лекари. В момента в селото проблемите са, че животновъдите не знаят как да бъдат успешни без субсидии. Да, в България, ако няма субсидии, ще останат малко ферми.

Проблемът е и че от Агенцията по храните не винаги предлагат компетентни решения. Другото нещо е, че фермерите трябва да се стремят, да се научат да правят бизнес. Има големи пропуски в обучението на тези хора, които искат да се занимават с животновъдство. Само желанието на всеки да се насочва хаотично към бизнес с животновъдство, защото чул, че лесно се печели оттам, е много погрешно. В момента доста нови животновъди са точно такива хора, които понятие си нямат.

Д-р Пенчоков е на мнение, че липсата на коопериране задържа развитието в животновъдството: „Тук с това да се покажем кой е по велик и играем соло, сме обречени на гибел, защото първо, нямаме нито логистичен капацитет, нито складов капацитет, нито производствен капацитет. Даже в Хановър един път бях свидетел как от арабския свят искат да купуват български овце. Питаха информативно колко овце имаме в България. Те искат 150 000 глави месечно и са готови да платят три партиги авансово, за да покажат, че са сериозни. А ние какво – нямаме!“

Наистина антибиотиците се използват безразборно. За жалост самолечението в този сектор е доста голямо. Това е сериозен проблем. В цял свят веригата на търговията с лекарства и различни други препарати е: производител, вносител, ветеринарен лекар, практикуващ фермер. Само в България фермерът иска директно да купува, ако може от завода и да прескочи веригата. За момента е така. Фермерът може да купува директно от нас срещу ветеринарномедицинска рецепта. В същото време това се отразява на обикновения ветеринарен лекар, защото той не иска да излезе на светло. Фермерите са по ДДС регистрирани, всички внасят данъци. Докато на практикуващия лекар много не му се иска и все още като и други професии в малкото селище, е в сивото. И от там идва порочният кръг, защото контролът се упражнява на ниво ветеринарен склад и оттам нататък нямаме представа какво се случва.

Много колежи стоят без работа. В същото време имаме крещяща нужда от зоополция в България. Вие

виждате всеки ден какво се случва: има нападателни ветеринарни лекари. Също – кражба на животни, нелегален транспорт на животни, нелегален внос на животни. Мои колеги бяха едва ли не линчувани в онлайн пространството, без да имат вина. И беше гадена гласност на простациите в случая, а не на хората, заинтересовани по обективни причини. Недопустимо е това и трябва максимално бързо да се вземат мерки и да се криминализира посегателството върху лекарите в България, без значение какви са те. Имаме предостатъчно хубаво написани закони и предпоставка за това, да се прилагат.

„Има много лесен начин да се вкарат нещата в В релси“, споделя г-р Пенчоков. „За мен една дигитализация в този модерен свят в нашия бранш би била изключително полезна. И доста от работите ще се улеснят, ако се знае, че ветеринарният лекар Х идва с една флашка при мен, купува лекарства и веднага се отразява по системата в компютрите. Това влиза в папките. Знаят, че днес г-р примерно Петков е дошъл и е купил от мен тези лекарства. Да, ама ако доктор Петков е дошъл и поръчал от мен един тон дезинфектант и 500 литра антибиотик, то малко бие на очи. Тогава може да се направи този ранен мониторинг и да се пита докторът какво става. Във Вашия регион се поръчват такива количества дезинфектанти и антибиотик, къде ще ги прилагате, в коя ферма и какъв е проблемът. Имате ли някаква полза от Google или нямате? Да изключително лесно е, защото се знае кой купува, защо купува и така нататък. Рецептата е отживелица вече. Както видяхте, направиха електронни рецепти не случайно. Вече има супер модерни начини за заплащане и всеки един лекар според мен може да издаде касова бележка или фактура и да му се плати дори и с карта на място. Има такива устройства дори може да се вкарат изключително просто услугите, които той предлага. Ваксинация и чипиране ли ще е? Ваксинацията ДПП, програма ли ще е? Всичко може да бъде вкарано в устройствата.“

„Ние в момента работим за да изпълним новите изисквания“, споделя г-р Милкова. „Затова направихме и тази инвестиция тук в града, за да отговорим на европейските изисквания за съхранение, за търговия, за

добри складови и търговски практики. Защото така е на Запад отдавна, а при нас тепърва навлизат тези практики. И не са лоши, защото с колеги сме ги обсъждали, за да предлагаме качество на животновъдите. Иначе не може да твърдиш, че си големият търговец и всичко ти е много наред, ако тези неща ги нямаш, когато това се изисква. Защото в противен случай се отразява на финалния продукт – този, който консумираме после и няма как да бъдем сигурни, че няма да консумираме ние. Утре може да сме ние на трапезата и ако ние сме сбъркали, грешката е като бумеранг!“

Д. Пенчоков: „Ами идеята ми е нашата гилдия първо да бъде уважавана, както подобава. Второ, да защитим нашата професия, защото в момента „салам не мога да продавам тук нали, ама Кауфланд и Лидъл, Била продават кучешки храни“. Според мен не им е мястото там по една единствена причина. Ами ако кучето ви е болно или си купите храна от там и тя не е подходяща за него и то умре? Каква отговорност носи Кауфланд за вашето куче? Никаква, нали така? Ок, бизнес-планът им очевидно е доста работещ в България. Нищо против нямам. Единственото, което имам против е, че трябва да има професионален кадър, за да ти препоръча. Ето в нашия магазин идва човек и казва дай да купя храна за кучето. Ние казваме да, ама какво е твоето куче? Каква порода е, активно ли е, не е ли активно, възрастно ли е, младо ли е? То е строго индивидуално. Ти не можеш просто да кажеш „каквото иде е“... Не става по този начин. Всичко трябва да бъде изговорено, трябва да бъде консултирано и тогава да се даде. Това ми е мисълта и идеята е по такъв начин да обединим гилдията, че да се знае точно кое е работа на ветеринарните лекари, това е на фуражите, това е примерно на еколозите, на агрономите и т.н. И всеки да си кара работата както трябва и да не се меси в тази на другия. И нещата ще бъдат, повярвайте ми, перфектни. Тогава никога няма да има проблеми в случая, защото ще се компрометира възможността да повтори.

Разбрах, че сте включен в работна група по решаване на тези проблеми. В каква комисия участвате сега?

Д-р Пенчоков: В комисията по съставянето на новия Закон за ветеринарномедицинската дейност и съответно за Закона за съсловната организация в България. В реално време работим в Министерство на здравеопазването и Министерство на земеделието. И аз съм от работната група по закона като член на Управителния съвет на Сдружението на вносителите и търговците на едро на ветеринарни лекарствени препарати в България. И съответно работим вече година и нещо по този закон. Има доста неща, всичко се чете, всичко се гледа под лупа, разиграват се различни варианти, само и само да няма шашми, както се казва. Ами да, аз най-много гържа на красноречиви точни текстове да има, а не тълкуващи се по всякакъв начин. Имаме чудесни закони и чудесни правила. Но няма контрол тези закони спазват ли се или не? Необходимо е да се прилагат в практиката.

SOMMET DE L'ÉLEVAGE

ЖИВОТНОВЪДНОТО ИЗЛОЖЕНИЕ №1 В СВЕТА

ОЧАКВАМЕ ВИ ОТНОВО ПРЕЗ 2026

КЛЕРМОН-ФЕРАН | ФРАНЦИЯ

1750 изложители | 120 000 посетителя | 2000 животни

sommet-elevage.fr

BIO LIVE
healthy & natural products

FitoKALM

РЕШЕНИЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ СЪС СТРЕСА

Как да преборим стреса?

Като използваме **FitoKALM**
в точното време и в точната доза

Сканирай и поръчай

Сканирай и поръчай

TZAR O5 Ltd.

Ексклузивен представител
и Вносител на Chemifarma S.p.A. Italy за България

За контакти :
0877561090
0888218847
drpenchokov@gmail.com